

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»
Кафедра педагогіки, методики та менеджменту освіти

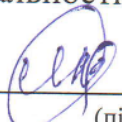
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

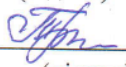
на тему

Методика формування особистісного творчого компоненту студентів ЗВО в процесі іншомовної підготовки (на прикладі ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія» Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна)
(тема кваліфікаційної роботи)

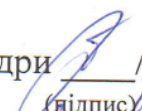
Виконав: студент 2 курсу, групи ДМП-ОПН 24мг
спеціальності: 011 Освітні науки
(код і найменування спеціальності)

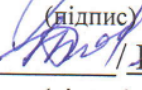
 / Дмитро МИРОНЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

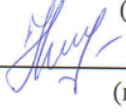
Керівник / Зоя ГИРИЧ
(підпис) (ім'я та прізвище)

Рецензент / Тетяна ЛАЗАРЄВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

«До захисту допущено»

В.о.завідувач кафедри / Наталія БРЮХАНОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Нормоконтроль / Наталія БОЖКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Секретар ЕК / Наталія МУРИНОВИЧ
(підпис) (ім'я та прізвище)

Харків – 2025 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»
Кафедра педагогіки, методики та менеджменту освіти
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Освітньо-професійна програма «Освітні, педагогічні науки»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Наталія БРЮХАНОВА
(підпис, ініціали, прізвище)

“10” листопада 2025 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
другого (магістерського) рівня вищої освіти

студенту Мироненку Дмитру Андрійовичу

1. Тема: «Методика формування особистісного творчого компоненту студентів ЗВО в процесі іншомовної підготовки (на прикладі ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія» Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна)»

затверджена наказом по академії № 4801-5/4132 від «17» листопада 2025 р.

2. Термін здачі закінченої роботи «05» грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи/проєкту: мета дослідження – теоретично обґрунтувати і дослідити особливості формування творчих здібностей студентів при застосуванні інтерактивних методів навчання у процесі вивчення дисципліни «Англійська мова» та розробити рекомендації по їх удосконаленню; об'єкт дослідження – процес іншомовної підготовки в ННІ «УІПА» ХНУ ім.В.Н.Каразіна; предмет дослідження - методика формування особистісного творчого компоненту студентів ННІ «УІПА» ХНУ ім.В.Н.Каразіна в процесі іншомовної підготовки; завдання дослідження – провести аналіз підходів до реалізації творчого процесу у студентів; виявити особливості формування та розвитку творчих здібностей студентів; проаналізувати психолого-педагогічні особливості застосування інтерактивних методів навчання у процесі підготовки з дисципліни «Англійська мова»; розробити методику формування творчих здібностей студентів при застосуванні інтерактивних методів навчання дисципліни «Англійська мова»; експериментально перевірити ефективність розробленої

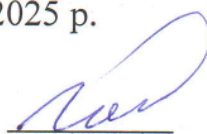
методику та розробити рекомендації щодо застосування та удосконалення інтерактивних методів навчання англійської мови.

4. Зміст роботи/проекту (перелік питань, які належить розробити): результати аналізу підходів до реалізації творчого процесу у студентів, особливостей формування та розвитку їх творчих здібностей; психолого-педагогічні особливості застосування інтерактивних методів навчання у процесі підготовки з дисципліни «Англійська мова»; методика формування творчих здібностей студентів при застосуванні інтерактивних методів навчання дисципліни «Англійська мова»; рекомендації щодо застосування та удосконалення інтерактивних методів навчання англійської мови.

5. Перелік графічного матеріалу (презентаційний матеріал): презентація доповіді за результатами дослідження з використанням комп'ютерної презентаційної програми Power point

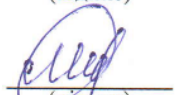
6. Дата видачі завдання «10» листопада 2025 р.

Керівник

(підпис)

Зоя ГИРИЧ
(ім'я, прізвище)

Завдання прийняв до виконання

(підпис)

Дмитро МИРОНЕНКО
(ім'я, прізвище)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН-ГРАФІК виконання кваліфікаційної роботи

№ з/п	Назва етапів роботи та питань, які мають бути розроблені відповідно до завдання	Термін виконання	Позначки керівника про виконання завдань
1	Проведення аналізу підходів до реалізації творчого процесу у студентів.	13.11.2025	
2	Виявлення особливостей формування та розвитку творчих здібностей студентів.	18.11.2025	
3	Здійснення аналізу психолого-педагогічних особливостей застосування інтерактивних методів навчання у процесі підготовки з дисципліни «Англійська мова».	23.11.2025	
4	Розроблення методики формування творчих здібностей студентів при застосуванні інтерактивних методів навчання дисципліни «Англійська мова».	28.11.2025	
5	Експериментальна перевірка ефективності розробленої методики та розроблення рекомендацій щодо застосування та удосконалення інтерактивних методів навчання англійської мови.	03.12.2025	

Студент

(підпис)

Дмитро МИРОНЕНКО
(ім'я, прізвище)

Нормоконтроль

(підпис)

Наталія БОЖКО
(ім'я, прізвище)

РЕФЕРАТ

Мета дослідження теоретично обґрунтувати і дослідити особливості формування творчих здібностей студентів при застосуванні інтерактивних методів навчання у процесі вивчення дисципліни «Англійська мова» та розробити рекомендації по їх удосконаленню.

Об'єкт дослідження – процес іншомовної підготовки в ННІ «УІПА» ХНУ ім.В.Н.Каразіна.

Предмет дослідження - методика формування особистісного творчого компоненту студентів ННІ «УІПА» ХНУ ім.В.Н.Каразіна в процесі іншомовної підготовки.

Гіпотеза дослідження – використання інтерактивних методів навчання у навчальному процесі буде сприяти формуванню творчих здібностей та підвищенню успішності майбутніх інженерів-педагогів з англійської мови.

Методологічною основою дослідження є концепція неперервної освіти, положення психології і педагогіки щодо розвитку творчих здібностей студентів, дидактичні положення щодо цілісності, наступності, прогностичності та інтегрованості змісту освіти; теорія оптимізації та активізації навчального процесу.

Методи дослідження: теоретичні, емпіричні та статистичні.

У роботі було здійснено аналіз підходів до реалізації творчого процесу у студентів, виявлено особливості формування та розвитку творчих здібностей студентів, проаналізовано психолого-педагогічні особливості застосування інтерактивних методів навчання у процесі навчання з дисципліни «Англійська мова», розроблено методику формування творчих здібностей студентів при застосуванні інтерактивних методів навчання дисципліни «Англійська мова», експериментально перевірено ефективність

розробленої методики та розроблено рекомендації щодо застосування та удосконалення інтерактивних методів навчання англійської мови.

Ключові слова: інтерактивні методи, творче мислення, мотивація навчання, розвиток, дисципліна «Англійська мова».

THE ABSTRACT

The purpose of the study is to theoretically substantiate and investigate the features of the formation of students' creative abilities when using interactive teaching methods in the process of studying the discipline "English" and to develop recommendations for their improvement.

The object of the research is the process of teaching English at ERI "UEPA".

The subject of the research is the method of using interactive teaching methods to develop the creative abilities of ERI "UEPA" students in the process of teaching English.

Research hypothesis - the use of interactive teaching methods in the educational process will contribute to the formation of creative abilities and increase the academic performance of future engineers and educators in English.

The methodological basis of the research is the concept of lifelong education, the provisions of psychology and pedagogy of the development of students' creative abilities, didactic provisions regarding the integrity, continuity, predictability and integration of educational content; theory of optimization and activation of the educational process

Research methods: theoretical, empirical and statistical.

The work analyzed approaches to the formation of the creative process in students, revealed the features of the formation and development of students' creative abilities, analyzed the psychological and pedagogical features of the use of interactive teaching methods in the course of teaching in the discipline "English", developed a methodology for the formation of students' creative abilities. interactive methods of teaching the discipline "English", experimentally tested the effectiveness of the developed methodology and developed recommendations for the use and improvement of interactive methods of teaching English.

Key words: interactive methods, creative thinking, motivation for learning, development, discipline "English".

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОГО ТВОРЧОГО КОМПОНЕНТУ СТУДЕНТІВ ЗВО В ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	14
1.1. Поняття творчості в навчанні й характеристики творчого процесу	14
1.2. Навчально-пізнавальна діяльність студентів як єдність мотиваційних компонентів та розвитку творчих здібностей.....	18
1.3. Інтерактивні методи навчання як фактор розвитку креативних здібностей і навчально-пізнавальної роботи студентів у процесі вивчення англійської мови.....	23
Висновки до 1 розділу.....	27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОГО ТВОРЧОГО КОМПОНЕНТУ СТУДЕНТІВ ЗВО В ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	29
2.1. Особливості застосування інтерактивних технологій у процесі навчання студентів ЗВО англійської мови	29
2.2. Способи формування особистісного творчого компоненту студентів ЗВО в процесі навчання англійської мови.....	38
2.3. Експериментальна перевірка ефективності методики формування особистісного творчого компоненту студентів ННІ «УІПА» в процесі навчання англійської мови.....	51
Висновки до 2 розділу.....	75
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

Сучасна вища освіта перебуває під впливом двох взаємопов'язаних процесів: посиленої глобалізації професійної діяльності та невинної дигіталізації навчальних практик. Для майбутніх інженерно-педагогічних кадрів, які готуються в ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія» ХНУ імені В. Н. Каразіна, це означає необхідність не лише високого рівня фахових знань і технічних умінь, але й сформованої комунікативної компетентності іноземною мовою та здатності творчо вирішувати професійні завдання у міжкультурному середовищі. У таких умовах проблема цілеспрямованої методики формування особистісного творчого компоненту студентів у процесі іншомовної підготовки набуває особливої ваги.

По-перше, традиційні підходи до викладання іноземних мов у технічних і педагогічних ЗВО, як правило, орієнтувалися на відтворення мовних знань і відпрацювання стандартних комунікативних навичок. Однак сучасна професійна практика вимагає від фахівця уміння не лише зрозуміло висловлюватись іноземною, але й креативно генерувати рішення, адаптувати технічні знання до нових контекстів, вести науково-професійний діалог, розробляти освітні продукти й навчальні проєкти з урахуванням міжнародних стандартів. Ця зміна орієнтирів ставить завдання розробки методик, що інтегрують мовну підготовку з розвитком творчого мислення, проєктної та рефлексивної діяльності студентів.

По-друге, для інженерно-педагогічної підготовки особистісний творчий компонент є ключовим чинником професійної готовності: творчість в професійному сенсі означає здатність проєктувати навчальні процеси, синтезувати міждисциплінарні знання, інноваційно адаптувати технології навчання. Іншомовна підготовка в цьому контексті виступає не лише як засіб комунікації, а як середовище, яке може стимулювати когнітивну гнучкість, міжкультурну рефлексію та генерацію нестандартних ідей. Тому

дослідження методики, спрямованої на розвиток такого компоненту саме в умовах іншомовних занять, є логічним і практично необхідним кроком.

По-третє, ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія» як інституція, що поєднує інженерну та педагогічну підготовки, потребує адаптованих педагогічних рішень, які враховують специфіку підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін. Розробка і апробація методики на базі ННІ дозволяє врахувати реальні навчальні умови, рівень мовної підготовки контингенту, особливості навчально-методичного забезпечення та співпрацю з виробництвом і міжнародними партнерами. Результати такого дослідження матимуть негайну практичну цінність для оновлення навчальних програм, методичних рекомендацій та системи оцінювання компетентностей.

Нарешті, наукова значущість теми полягає у поєднанні двох міждисциплінарних напрямів – методики викладання іноземної мови і педагогіки творчості – що потребує розробки теоретичних підходів, дидактичних моделей і конкретних методичних прийомів для практичної реалізації. Впровадження такої методики сприятиме підвищенню якості підготовки фахівців, їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку праці, а також розвитку інноваційного потенціалу вітчизняної системи професійно-педагогічної освіти.

Отже, дослідження, спрямоване на розробку і верифікацію методики формування особистісного творчого компоненту студентів ЗВО в процесі іншомовної підготовки (на прикладі ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія» ХНУ ім. В. Н. Каразіна), є своєчасним, соціально й педагогічно значущим та має високий потенціал прикладного впливу на модернізацію освітнього процесу.

Мета дослідження теоретично обґрунтувати і дослідити особливості формування творчих здібностей студентів при застосуванні інтерактивних методів навчання у процесі вивчення дисципліни «Англійська мова» та розробити рекомендації по їх удосконаленню.

Об'єкт дослідження – процес іншомовної підготовки в ННІ “УІПА” ХНУ ім.В.Н.Каразіна.

Предмет дослідження - методика формування особистісного творчого компоненту студентів ННІ «УІПА» ХНУ ім.В.Н.Каразіна в процесі іншомовної підготовки.

Гіпотеза дослідження – використання інтерактивних методів навчання у навчальному процесі буде сприяти формуванню творчих здібностей та підвищенню успішності майбутніх інженерів-педагогів з англійської мови.

Задачі дослідження:

1. Провести аналіз підходів до реалізації творчого процесу у студентів.
2. Виявити особливості формування та розвитку творчих здібностей студентів.
3. Проаналізувати психолого-педагогічні особливості застосування інтерактивних методів навчання у процесі підготовки з дисципліни «Англійська мова».
4. Розробити методику формування творчих здібностей студентів при застосуванні інтерактивних методів навчання дисципліни «Англійська мова».
5. Експериментально перевірити ефективність розробленої методики та розробити рекомендації щодо застосування та удосконалення інтерактивних методів навчання англійської мови.

Методологічною основою дослідження є концепція неперервної освіти, положення психології і педагогіки щодо розвитку креативних здібностей студентів, дидактичні положення щодо цілісності, наступності, прогностичності та інтегрованості змісту освіти; теорія оптимізації та активізації навчального процесу.

Теоретичною основою дослідження є інтерактивні методи навчання (І.П.Волкова, Р.В.Блейр, І.Л.Бім, О.Пометун, В.Ф.Шаталов); принципи розвитку творчого мислення, творчих здібностей особистості (М.П.Гінсбург, Д.Б.Богоявлінська, Ю.Н.Кулюткін); закономірності процесу навчання

(Л.І.Гузєєва); особливості пошуку нових способів в умовах різних типів спілкування (В.В.Давидов, Л.М.Попов).

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс методів теоретичного та емпіричного дослідження. Теоретичні: аналіз джерел з проблеми формування творчих здібностей студентів, аналіз використання інтерактивних методів навчання на практичних заняттях з дисципліни «Англійська мова» у ЗВО; дидактичних засобів навчання; класифікація та систематизація теоретичних та експериментальних даних; конкретизація теоретичних знань, порівняльний аналіз контрольної та експериментальної груп. Емпіричні: спостереження за діяльністю студентів, бесіди, анкетування з метою встановлення рівня розвитку творчих здібностей студентів; узагальнення досвіду інтерактивного навчання метод самооцінки; педагогічний експеримент (констатуючий, формуючий і контрольний етапи); методи математичної статистики для обробки та інтеграції даних експерименту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому що, розроблена та експериментальна перевірена методика формування особистісного творчого компоненту студентів у немовному ЗВО (ННІ «УІПА» ХНУ ім.В.Н.Каразіна) в процесі вивчення дисципліни «Англійська мова».

Практичне значення одержаних результатів дослідження для теми «Методика формування особистісного творчого компоненту студентів ЗВО в процесі іншомовної підготовки (на прикладі ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія» ХНУ ім.В.Н.Каразіна)» полягає в тому, що методичні рекомендації та практичні висновки з методики використання інтерактивних методів навчання в навчальному процесі, а також сама методика можуть бути застосовані при навчанні майбутніх інженерів-педагогів в ННІ «УІПА», та студентів у немовних ЗВО у процесі навчання англійської мови.

Матеріали дослідження можуть бути використані науково-педагогічними працівниками ЗВО у підготовці студентів, а також у системі

інтерактивного навчання, і сприятимуть підвищенню ефективності підготовки студентів з дисципліни «Англійська мова».

РОЗДІЛ 1

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОГО ТВОРЧОГО КОМПОНЕНТУ СТУДЕНТІВ ЗВО В ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Поняття творчості в навчанні й характеристики творчого процесу

У сучасній педагогічній теорії та практиці творчість розглядається як фундаментальна складова професійного становлення особистості. Творче мислення – це інтелектуальний процес, результатом якого є відкриття якісно нового знання, ідеї або способу дії, що дає змогу отримати оригінальне, досконале рішення навчальної чи професійної задачі [16]. Для сучасних студентів закладів вищої освіти, від яких очікують високої конкурентоспроможності на європейському освітньому та професійному ринку, уже на початкових етапах навчання актуальним стає формування здатності самостійно виконувати творчі завдання, застосовуючи інноваційні методи, аналітичне мислення та дослідницький інструментарій.

Розвиток творчого мислення невід’ємно пов’язаний з активною діяльністю особистості. Дослідники зазначають, що елемент творчості присутній у будь-якому виді діяльності, адже вона завжди передбачає момент новизни, оригінального підходу або індивідуального бачення проблеми [31]. У цьому сенсі творча діяльність постає як самостійна, мотивована, високоорганізована активність, спрямована на вияв і розвиток творчих якостей, інтелектуальної гнучкості та інноваційного мислення майбутнього фахівця [23]. Її сутність полягає у здатності створювати нові ідеї, концепції, підходи до вирішення професійних завдань, що мають практичне значення.

Навчальний процес сприяє розвитку творчого мислення лише за умови, якщо він орієнтований на дослідницьку й проблемно-пошукову діяльність студентів, коли знання не просто передаються, а відкриваються самими

здобувачами освіти. Аналіз праць вітчизняних і зарубіжних науковців (Л. І. Шрагіна, М. І. Меєрович, В. А. Понаморенко, М. С. Дмитрієв, В. І. Філатов) дає підстави стверджувати, що головною рисою творчого мислення є здатність особистості до продуктивної розумової діяльності, побудованої на інтеграції знань, уяви та інтуїції.

У тісному зв'язку з поняттям творчого мислення перебуває креативність – здатність людини приймати нестандартні рішення, генерувати нові ідеї, застосовувати нетрадиційні підходи до розв'язання проблем [44]. Водночас між цими поняттями існує певна відмінність: якщо творчість передбачає практичну реалізацію нових ідей, то креативність характеризує внутрішню потенційну здатність до їх створення. На думку Р. Холлменна, креативність є поєднанням сприйняття нових зв'язків (Кюбі), народження нових відношень (Роджерс), прагнення до відкриття і пізнання нового (Лассуель), трансформації попереднього досвіду в нову систему уявлень (Тейлор), створення нових символічних структур і смислів (Б. Гізелін).

Креативність не є автоматичним наслідком освіти. Навпаки, надмірна стандартизація освітнього процесу може призводити до втрати спонтанності, безстрашності та інтелектуальної гнучкості, які є природними рисами дитячої творчості. Основні форми прояву творчості – науково-технічна, художня, соціальна, кожна з яких має свою специфіку й відображає різноманітність духовного та матеріального життя людини [25].

Різні види творчості фіксуються у певних формах: у науці – у вигляді публікацій, патентів, дипломів про відкриття; у мистецтві – через завершені художні твори; у техніці – через винаходи й інноваційні рішення. Особливо складно визначити новизну в управлінській, педагогічній чи медичній діяльності, де креативність проявляється у формі нестандартних підходів до прийняття рішень або організації процесів. Саме цей вид творчості є рушійною силою науково-технічного прогресу, основою інноваційного розвитку, стимулятором появи нових ідей і технологій [89].

Науково-технічний прогрес, своєю чергою, підсилює творче мислення вчених і спеціалістів, формує у них ціннісні орієнтації на новаторство, розширює межі інтелектуальної діяльності. У результаті відбувається взаємопроникнення науки та виробництва, коли наукова творчість дедалі більше спирається на технічне моделювання, а технічна діяльність набуває рис дослідницької.

Індивідуальна творчість розглядається як процес саморозвитку і самореалізації особистості, головною сферою якого є трудова діяльність [21]. У дослідженнях Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України механізм творчості трактується як універсальний феномен, притаманний кожній людині. Він формується у взаємодії мислення, почуттів, уяви та енергетичного потенціалу особистості, розвивається протягом усього життя й активізується через процеси самопізнання, самоподолання та самозавершення.

Проте сучасна система вищої освіти не завжди забезпечує умови для розвитку творчості. Багато студентів, вступаючи до університету, не володіють достатніми навичками самостійної роботи, аналізу, систематизації знань. Традиційна освітня модель, орієнтована на репродуктивне відтворення інформації, часто формує пасивний тип мислення, що суперечить вимогам сучасної освіти, зорієнтованої на інноваційність і креативність.

Проблема розвитку творчого мислення в педагогічному процесі є відносно новою у наукових дослідженнях. Довгий час поняття «мислення» та «творчість» розглядалися як окремі феномени, що призводило до методологічних помилок. Сучасні науковці доводять, що творчість – це не виняток із закономірностей мислення, а його найвищий прояв. Висока успішність у навчанні не завжди тотожна високому рівню креативності, що підтверджують дослідження Дж. Гілфорда, Є. Торренса, М. Воллаха, Н. Когана [62].

Хоч творчість не має чітких алгоритмів, вона підпорядковується певній структурі. Більшість дослідників виділяють чотири основні етапи творчого процесу [52]:

1. Виникнення й усвідомлення проблеми – усвідомлення суперечності або нестачі знань, що потребують розв’язання.
2. Пошук шляхів вирішення – аналітична робота, формування гіпотез, припущень, можливих моделей рішення.
3. Отримання результату – виникнення ідеї, відкриття, створення нового продукту чи методики [72].
4. Верифікація – перевірка достовірності, практична реалізація результату, критичний аналіз його ефективності.

Перший етап є визначальним, адже саме здатність сформулювати проблему свідчить про високий рівень творчого потенціалу. Дж. Бернал вважав, що виявлення проблеми є вищою формою творчості, оскільки воно задає напрям усієї подальшої діяльності [81]. Другий етап характеризується інтенсивною інтелектуальною роботою, пошуком гіпотез, що є головним механізмом творчості. Третій і четвертий етапи пов’язані з практичною реалізацією результату, його перевіркою, доведенням до логічної завершеності. Критика і самооцінка відіграють важливу роль, оскільки сприяють очищенню ідеї від помилкових підходів і зміцненню її наукової достовірності.

Отже, творчість у навчанні є складним багаторівневим процесом, у якому поєднуються інтелектуальна активність, емоційна мотивація, уява та практична діяльність. Формування творчого мислення студентів ЗВО потребує зміни освітньої парадигми: від репродуктивного навчання – до навчання дослідницького типу, що створює умови для самостійного відкриття знань, розвитку критичного мислення та здатності до інновацій.

1.2. Навчально-пізнавальна діяльність студентів як єдність мотиваційних компонентів та розвитку творчих здібностей

Передумовою продуктивного творчого процесу в навчальній діяльності студентів є глибоке й системне вивчення особистості здобувачів освіти. У центрі уваги опиняються їхні мотиви вступу до закладу вищої освіти, рівень загальноосвітньої та спеціальної підготовки, характер діяльності до вступу, ступінь сформованості умінь і навичок самостійної навчальної роботи, коло інтересів і захоплень, рівень розвитку загальних і спеціальних здібностей, індивідуально-психологічні особливості, тип темпераменту, особливості характеру й навіть стан здоров'я. Важливо також визначити, наскільки ці характеристики відповідають вимогам обраної професії та змісту майбутньої діяльності. Зазвичай для отримання такої інформації використовуються різні методи педагогічної діагностики: анкетування, спостереження, бесіди, аналіз і рецензування самостійних робіт студентів, оцінювання результатів контрольних завдань, заліків, іспитів, тестових робіт. На основі зібраних даних викладач може здійснити диференційований і адресний підхід до кожного студента, виявити труднощі в навчанні та практичній діяльності, визначити пріоритети студентів стосовно навчальних дисциплін, видів занять, способів роботи, рівень самооцінки та задоволеності власною навчальною діяльністю.

У підґрунті спрямованості особистості лежить система її потреб, які поділяють на матеріальні (потреби в їжі, одязі, комфортних умовах життя) та духовні (потреба у пізнанні, читанні, культурному розвитку, творчості). Потреби, будучи рушійною силою діяльності, породжують відповідні емоційні стани, бажання, прагнення, які стимулюють активність студента у навчанні. Вони можуть бути як повністю усвідомленими, так і частково або зовсім неусвідомленими. Прагнення стати компетентним фахівцем, успішно засвоїти навчальні дисципліни, набути ґрунтовної ерудиції – це прояв

сформованих духовних і професійних потреб, які стають фундаментом для навчальної та творчої активності.

Не менш значущою умовою розвитку особистісного потенціалу є її активність та спрямованість на певний вид діяльності. Саме те, що має для студента особливий сенс і особистісну значущість, стає провідним мотивом і визначає цілі його діяльності. Успіх будь-якої діяльності, зокрема й навчальної, значною мірою обумовлюється рівнем інтелектуального розвитку особистості. Взаємозв'язок між інтелектуальними можливостями та діяльністю є діалектичним: ефективне включення в будь-яку діяльність передбачає певний рівень здібностей, які, у свою чергу, розвиваються саме завдяки цій діяльності.

Успішність навчальної діяльності залежить не лише від рівня загального інтелекту й спеціальних здібностей. Значну роль відіграють інтереси, мотиви, риси характеру, тип темпераменту, самосвідомість, здатність до саморегуляції та самоаналізу. Доведено, що існує прямий кореляційний зв'язок між спрямованістю студента на здобуття знань і рівнем його успішності. Натомість спрямованість лише на здобуття диплому чи навіть окресленої професії не завжди відображається на реальних результатах навчання. Це можна пояснити тим, що студенти, орієнтуючись лише на підсумок у вигляді диплому, часто використовують неефективні підходи до навчання, зокрема тактику «штурму» перед іспитами, що не забезпечує системного засвоєння матеріалу. А орієнтація тільки на майбутню професію нерідко призводить до вибіркового ставлення до дисциплін: студенти умовно поділяють їх на «потрібні» та «непотрібні», що знижує якість загальної підготовки.

Студенти, мотивовані на здобуття ґрунтовних знань, зазвичай характеризуються високою внутрішньою організованістю, почуттям обов'язку, цілеспрямованістю, здатністю мобілізувати фізичні та психічні ресурси, системністю й регулярністю навчальної діяльності. Саме комплекс таких особистісних якостей забезпечує високу продуктивність у навчанні.

У роботі зі студентами педагог має враховувати не лише рівень і структуру мотивації, але й інтелектуальний, енергетичний потенціал, емоційний стан та різні життєві обставини. Якщо студент має значну перерву у навчанні або переживає труднощі адаптації до університетських вимог, завдання викладача полягає у формуванні в нього ефективних навичок навчального самоменеджменту. Натомість студентам із високою інтелектуальною мобільністю та сприятливими передумовами до навчання доцільно пропонувати складніші завдання, стимулювати їхню активність та самоорганізацію.

Однією з важливих потреб особистості є потреба у спілкуванні. Соціальна взаємодія надає студентам можливість краще пізнати інших і самих себе, засвоїти норми групової поведінки, виробити навички співпраці, обміну думками, досвідом, емоціями. Потреба у досягненнях також визначає прагнення студентів до самовдосконалення, професійного зростання, підвищення рівня власної компетентності.

Особливості розвитку інтересів суттєво впливають на характер навчальної діяльності. Стійкі інтереси стимулюють активність, сприяють появі творчих підходів, спрямовують студента на глибше опанування спеціальності. Водночас інтереси можуть пригасати під впливом труднощів у навчанні, неефективних методів викладання, відсутності в матеріалі практичної значущості. Тому важливо підтримувати пізнавальний інтерес, створювати умови для творчої активності студентів.

Вагомий вплив на стиль і результати навчання має також світогляд студента – система його переконань, поглядів, життєвих орієнтацій. Він визначає його поведінку, ставлення до соціальних явищ та навчальної діяльності, впливає на вибір життєвих і професійних стратегій.

Суттєві індивідуальні відмінності в навчальній діяльності студентів зумовлені темпераментом. Тип темпераменту визначає динаміку психічних процесів, реакцію на подразники, швидкість і точність виконання навчальних завдань, поведінку в колективі, здатність працювати в стресових ситуаціях.

Темперамент також впливає на розвиток характеру – сукупності стійких особистісних рис, що визначають поведінку студента.

До структури характеру входять інтелектуальні риси (спостережливість, гнучкість мислення), емоційні (врівноваженість, оптимізм), вольові (цілеспрямованість, ініціативність, витримка) та моральні (чесність, відповідальність). Характер формується у процесі діяльності залежно від її мотивів, умов і значущості для особистості. Успішність навчання значною мірою залежить і від розвитку здібностей – психологічних особливостей, які сприяють ефективному опануванню навчальної програми. До них належать уважність, спостережливість, особливості мислення, пам'яті, уяви. Формування здібностей є безперервним процесом, який пов'язаний із розвитком психічних функцій та компенсацією слабших властивостей.

Важливу роль у навчанні відіграють особливості самосвідомості – ступінь адекватності самооцінки, здатність до самоспостереження та саморегуляції. Дослідження підтверджують сталі взаємозв'язки між адекватною самооцінкою та високою навчальною успішністю.

Також підтверджено кореляцію між інтелектуальним розвитком та успішністю студентів різних спеціальностей і курсів. Низькі показники інтелектуальної продуктивності часто супроводжуються труднощами у навчанні вже з перших курсів. Тому важливим завданням є діагностика таких особливостей і застосування формуючих методів, які допомагають студенту подолати проблеми в навчальному процесі.

Система дидактико-виховної роботи ЗВО ґрунтується на моделі майбутнього фахівця, що відображає суспільні потреби, вимоги професійної діяльності та особистісні якості, необхідні для успішної праці. Професійна підготовка вимагає постійного пошуку ефективних форм і методів навчання, спрямованих на розвиток творчого потенціалу, моральних якостей та активної життєвої позиції студентів.

Студентська діяльність є професійно спрямованою, а її мотиваційна структура включає широкий спектр соціальних, професійних і пізнавальних мотивів. Стійкі та глибокі мотиви забезпечують внутрішню саморегуляцію навчальної діяльності й сприяють досягненню високого рівня самостійності.

У структурі навчальних мотивів виділяють мотивацію короточасну та перспективну. Перспективні мотиви пов'язані з професійним майбутнім студента, вони забезпечують стійкий інтерес до навчання. Мотивація формується у процесі пізнавальної діяльності й залежить від умов, створених у навчальному середовищі. Оптимальною є така мотиваційна система, у якій домінують позитивні професійні й пізнавальні мотиви, а також соціально значущі установки.

Важливим є формування колективного мотиваційного поля – узгодженої системи мотивів групи, яка сприяє позитивному ставленню студентів до навчальної діяльності. Життєво-практична інформація має особливе значення: вона формує переконаність студента у цінності та необхідності знань, допомагає уникнути формального ставлення до навчального процесу.

Однак реалізація цих завдань наштовхується на низку суперечностей. Серед них: необхідність забезпечення зв'язку між фундаментальною та спеціальною підготовкою; зниження престижу окремих професій; розрив між вивченням загальноосвітніх дисциплін і фаховою підготовкою; недостатній рівень мотивації молодших курсів. Усі ці протиріччя можуть бути розв'язані лише шляхом системного вдосконалення навчального процесу, підвищення його інтенсивності, оновлення змісту, методів і форм навчання.

Інтенсифікація навчання можлива завдяки раціональному відбору навчального матеріалу, виділенню базового змісту, логічному поєднанню нового і вже засвоєного, а також застосуванню активних методів – ділових ігор, пізнавальних задач, проблемних ситуацій. Дидактичний процес має три етапи: мотиваційний, пізнавальний та етап управління діяльністю. Для ефективного розвитку мотивації необхідне створення професійно значущих

ситуацій, які викликають інтерес та забезпечують стійку навчальну активність студентів.

1.3. Інтерактивні методи навчання як фактор розвитку креативних здібностей і навчально-пізнавальної роботи студентів у процесі вивчення англійської мови

Інтерактивні методи навчання відносяться до тих педагогічних підходів, які передбачають активну та безпосередню взаємодію всіх учасників освітнього процесу. Вони спрямовані не лише на передачу знань, але й на формування вміння студента критично мислити, ефективно співпрацювати з іншими, самостійно приймати рішення та креативно підходити до вирішення навчальних завдань. Такі методи дозволяють створити освітнє середовище, де кожен студент відчуває себе активним учасником процесу, а не пасивним споживачем інформації.

Одним із пріоритетних напрямів впровадження інноваційних методів є поєднання групової та індивідуальної форм роботи. У цьому контексті особлива увага приділяється творчій імпровізації викладача, його здатності налаштовувати комунікацію зі студентами, мотивувати їх до активної участі та підтримувати інтерес до навчальної діяльності. Довіра між викладачем і студентами, взаємна повага, відкритість до спілкування та стимулювання почуття власної гідності і відповідальності стають ключовими факторами ефективності як групової, так і індивідуальної форми роботи. У спільному вирішенні творчих завдань студенти отримують можливість реалізовувати свій життєвий досвід, інтегрувати попередні знання та одночасно розвивати власні креативні здібності, що є необхідним компонентом підготовки сучасного фахівця.

Ще одним важливим аспектом є диференціація навчання, яка передбачає урізноманітнення форм і методів навчальної діяльності,

враховуючи індивідуальні особливості та рівень підготовки студентів. При цьому процес самооцінки студентів стає ключовим чинником оцінювання їхніх навчальних досягнень. У такому навчальному середовищі процес засвоєння знань перетворюється на активну комунікацію, де інформаційний обмін між викладачем і студентами набуває центрального значення. Викладач у цій системі виконує роль посередника між студентом і навчальним матеріалом, а не єдиним джерелом знань, що стимулює самостійність та відповідальність студентів у процесі навчання.

Важливим завданням викладача є використання різноманітних методів подачі навчального матеріалу, постановка завдань, що відповідають рівню підготовки студентів та їхнім пізнавальним можливостям, а також створення умов для демонстрації результатів навчання. Значну роль відіграє колективна робота у великих і малих групах, де студенти взаємодіють, обговорюють підготовлені матеріали, презентації та реферати, діляться знаннями і досвідом. Роль викладача при цьому трансформується від традиційної авторитарної до посередницької, орієнтованої на організацію колективного пізнання та взаємодії студентів.

Робота в групах залишається однією з найефективніших форм організації навчальної діяльності. Оптимальний склад групи зазвичай становить 5–7 студентів, що забезпечує активну участь усіх учасників та дозволяє враховувати індивідуальні рівні підготовки і можливості сприйняття матеріалу. Групова робота формує у студентів такі компетенції, як відповідальність за колективні завдання, здатність відстоювати власну позицію, ефективна співпраця та обмін інформацією, виконання різних соціальних ролей, таких як лідер, репортер або спостерігач.

Особливо важливим методом є обговорення в групах, яке стимулює активний діалог, залучає студентів до обговорення проблем без обмежень, сприяє виробленню спільного рішення у суперечливих ситуаціях та обміну різними точками зору. Досягнення консенсусу можливе лише через активне слухання, обговорення та добровільне укладення спільних домовленостей.

У структурі активного заняття виділяють три основні етапи. На першому – коригувальному – формуються передумови для навчально-пізнавальної діяльності, визначаються підгрупи та керівники, які координують роботу та перевіряють знання студентів із попередніх тем. Другий – навчальний – етап передбачає систематизацію та узагальнення знань за допомогою обміну завданнями між підгрупами, що сприяє розвитку аналітичного мислення, усвідомленню навчального матеріалу та виправленню помилок, зроблених у процесі самостійної роботи. Третій – навчально-контрольний – етап включає рецензування виконаних завдань, проведення активної дискусії, підбиття підсумків та самооцінку студентами власних результатів. Викладач на всіх етапах виступає організатором, мотиватором та арбітром, забезпечуючи ефективність процесу навчання та оцінювання.

Особливе значення має навчальна ігрова діяльність, що є цілеспрямованою організацією пізнавальної та професійної діяльності студентів. Ігри стимулюють розвиток уваги, мислення, волі, комунікативних навичок, креативності та самореалізації. Ігрові технології поділяються за цільовим призначенням (дидактичні, виховні, розвивальні), характером педагогічного процесу (тренінгові, контролюючі, пізнавальні, творчі), а також за типом гри (предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні).

В сучасному закладі вищої освіти ігрова діяльність застосовується як самостійна методика, як елемент комплексної технології або як частина семінарського заняття. Ділові ігри проводяться у різних формах, зокрема рольові, імітаційні, операційні, «діловий театр», мозковий штурм. Такі форми дозволяють студентам активно обговорювати проблеми, виробляти колективні рішення, аналізувати дії, рефлексувати та оцінювати власну діяльність.

Метод «мозковий штурм» забезпечує можливість висловити максимальну кількість ідей без негайної оцінки, відбираючи найдоцільніші для подальшого вирішення задачі. Дебати та структуровані дискусії

сприяють розвитку критичного мислення, навичок аргументації, здатності слухати опонентів та знаходити компроміси. Рольові ігри імітують реальні життєві ситуації, дозволяючи студентам опановувати прийняття рішень у незвичних або складних умовах.

Таким чином, інтерактивні методи навчання створюють середовище, де студенти активно взаємодіють між собою та з викладачем, обмінюються знаннями, розвивають творчі здібності, критичне мислення та навички колективної роботи, що забезпечує ефективне засвоєння навчального матеріалу та підготовку до самостійного використання знань у професійній діяльності.

Таблиця 1.1

Дидактичні функції активного заняття та етапи формування особистості

Дидактичні функції	Етапи формування особистості
Навчальна	Удосконалення знань, їх систематизація, розвиток мислення, предметного і професійного мовлення, пам'яті, уваги, участь у відтворенні почуттєвого образу попереднього досвіду, розпізнавання як творчій момент, узагальнення понять, суджень, теорій у сприйнятті та уявленні, активність студентів у процесі навчання
Стратегічна	Визначення мети, вибір методів її досягнення, шанобливе ставлення до особистості.
Комунікативна	Вміння спілкування з однокурсниками.
Професійно-керівна	Формування рис особистості керівника - наполегливості, сили волі, уміння вести дискусію, відстоювати свою думку.
Контрольна	Виявлення рівня засвоєних знань з певної теми, з'ясування прогалин у програмному матеріалі.

Висновки до 1 розділу

1. Освітній процес у сфері іншомовної підготовки студентів ЗВО є багатовимірною системою розвитку особистості. Дослідження показало, що формування особистісного творчого компоненту в студентів неможливе без інтеграції когнітивних, емоційних, соціальних та комунікативних аспектів навчання. Іншомовна підготовка виступає не лише як засіб опанування мовою, а й як платформа для розвитку креативності, критичного мислення та самостійності в навчанні. Такий підхід дозволяє студентам активно залучати власний життєвий досвід і інтегрувати його з новими знаннями, що є важливою передумовою розвитку творчого потенціалу.

2. Формування особистісного творчого компоненту студентів потребує цілеспрямованого використання інноваційних методик навчання. Групова та індивідуальна робота, інтерактивні методи, проєктна діяльність і проблемно-орієнтовані завдання сприяють розвитку творчого потенціалу кожного студента. Дослідження показало, що активне включення студентів у навчальний процес, коли вони виконують завдання, які потребують креативного підходу та пошуку альтернативних рішень, значно підвищує рівень їх особистісного розвитку. Особливо ефективними є методи, які стимулюють рефлексію, самостійне прийняття рішень та оцінку власних досягнень.

3. Диференціація навчання та адаптація завдань до рівня підготовки студентів є ключовими для розвитку творчої особистості. Дослідження показало, що різноманітні форми роботи – від лекцій до практичних семінарів, від індивідуальних проєктів до групових дискусій – створюють умови для розвитку креативного мислення, самостійності та відповідальності. Важливо, що студенти не просто засвоюють інформацію, а беруть активну участь у її створенні, аналізі та презентації власних ідей. Це

сприяє формуванню особистісних якостей, таких як ініціативність, здатність до самовираження та адаптивність у комунікаційних ситуаціях.

4. Інтерактивні та проєктні методи навчання стимулюють розвиток творчого потенціалу. Використання рольових ігор, мозкового штурму, дискусій, кейс–стаді та проєктної діяльності дозволяє студентам не лише засвоювати знання з іншомовної підготовки, а й активно застосовувати їх у практичних та творчих завданнях. Результати аналізу показали, що студенти, які залучені до таких форм роботи, демонструють більш високий рівень критичного мислення, здатності до вирішення нестандартних завдань та комунікативної компетентності.

5. Роль викладача трансформується з джерела знань на координатора, наставника та фасилітатора. У процесі формування особистісного творчого компоненту студента викладач виконує роль посередника між студентом і навчальним матеріалом, створює умови для самостійного пошуку рішень, стимулює творчу активність та забезпечує зворотний зв'язок. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність навчання, сприяє розвитку автономії студента та стимулює індивідуальний творчий підхід у розв'язанні навчальних завдань.

6. Групова робота є однією з найбільш ефективних форм організації навчальної діяльності у процесі іншомовної підготовки. Дослідження показало, що групові проєкти, дискусії та колективне вирішення проблем стимулюють розвиток навичок співпраці, вміння аргументовано висловлювати власну позицію, слухати інших та шукати компроміси. Крім того, студент отримує досвід виконання різних ролей, що сприяє формуванню лідерських якостей, комунікативної компетентності та самостійності у прийнятті рішень.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОГО ТВОРЧОГО КОМПОНЕНТУ СТУДЕНТІВ ЗВО В ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

2.1. Особливості застосування інтерактивних технологій у процесі навчання студентів ЗВО англійської мови

У сучасних закладах вищої освіти (ЗВО) особливо актуальним є впровадження інноваційних педагогічних підходів, здатних не лише передавати знання, але й формувати у студентів комплекс професійних, комунікативних та творчих компетенцій. Сучасний студент має бути здатним до самостійного опанування інформації, критичного мислення та продуктивної взаємодії у колективі (Ар'ян, 2018; Верещагін, 2016). Вивчення іноземних мов, зокрема англійської, відіграє ключову роль у підготовці майбутніх фахівців інженерно–педагогічного профілю, оскільки формує професійну комунікативну компетентність, необхідну для міжнародного співробітництва, наукових досліджень та доступу до актуальних професійних джерел (Harmer, 2015; Brown, 2014).

Традиційне навчання англійської мови, засноване на лекційно–пояснювальній моделі, часто виявляється недостатньо ефективним через низьку мотивацію студентів та обмежений рівень практичної діяльності. Саме тому інтерактивні технології набувають особливої значущості, оскільки вони стимулюють активну участь студентів у навчальному процесі, створюють умови для взаєонавчання та розвитку критичного мислення (Леонтович, 2017; Пономарьова, 2015).

Інтерактивне навчання базується на принципі взаємодії, коли всі учасники освітнього процесу – викладачі та студенти – є рівноправними суб'єктами. Головна мета такого навчання полягає у формуванні умов, за яких студенти не лише засвоюють мовний матеріал, але й розвивають

навички самостійного пошуку інформації, аналізу та прийняття рішень (Johnson & Johnson, 2009; Томахін, 2014).

Педагогічний процес у форматі інтерактивного навчання включає активні групові методи, такі як:

- мозковий штурм (brainstorming),
- метод проєктів (project-based learning),
- рольові та ділові ігри (role-play, business games),
- дискусії та дебати (discussions, debates),
- методи «мереживна пилка» (Jigsaw), «обери позицію» (Take a Stand), «шкала думок» (Opinion Scale) (Aronson, 1978; Полат, 2010; Лотарева, 2012).

Ці методи сприяють розвитку таких компетенцій, як комунікативна компетентність, критичне мислення, соціальна мобільність, креативність та здатність до колективної діяльності.

Під час інтерактивного навчання студенти активно включаються у процес пошуку інформації, обговорюють альтернативні варіанти вирішення проблем, вчать аргументувати свої думки та критично оцінювати позиції однокурсників (Костомаров, 2016; Чернова, 2018). Важливим елементом є мотивація студентів, що забезпечується через:

- створення комфортного та безпечного середовища для навчання,
- впровадження завдань, що відповідають рівню знань та професійній спрямованості студентів,
- організацію активних групових завдань, що стимулюють «успіх кожного» (Хармер, 2015; Никитенко–Попова, 2017).

Інтерактивний підхід дозволяє студентам усвідомлювати зв'язок між мовними знаннями та майбутньою професійною діяльністю, що підвищує ефективність формування професійної комунікативної компетентності.

Розглянемо форми інтерактивного навчання та приклади їх реалізації.

Рольові ігри (role-play) створюють умови для моделювання реальних професійних ситуацій. Наприклад, на заняттях англійської мови в ННІ «УІПА» студенти можуть обговорювати сценарії технічної підтримки:

Example:

Your computer broke down. You call technical support and follow the instructions of the service engineer to fix it.

Do you agree with the main conclusions of the article as a future specialist? Justify your position.

У цих ситуаціях студенти не лише практикують мовленнєві навички, але й набувають досвіду вирішення професійних завдань англійською мовою.

Метод проєктів (project-based learning) передбачає створення студентами кінцевого продукту діяльності у вигляді презентацій, макетів або звітів. Є.С. Полат (2010) визначає метод проєктів як комплекс дослідницьких та творчих дій, що стимулюють розвиток інформаційних, комунікативних та технологічних компетенцій.

Example: Students prepare a presentation on “Innovative Technologies in Engineering Education” using authentic sources in English. They must collect information, discuss findings in groups, and present results to the class.

У методі «мереживна пилка» (Jigsaw) студенти діляться на групи по 6 осіб, кожен вивчає частину навчального матеріалу, після чого «експерти» обмінюються інформацією, а потім навчають власні групи. Така діяльність формує навички співпраці та відповідальності за спільний результат (Aronson, 1978; Перкас, 2015).

Дискусії англійською мовою можуть бути і мають бути професійно орієнтованими. Наприклад:

Example: Discuss the advantages and disadvantages of dual education systems in Ukraine and other countries. Use professional vocabulary and cite examples from technical articles.

Викладач виступає організатором та фасилітатором, контролюючи рівень активності та правильність використання лексики.

Сучасні електронні комплекси та програми, такі як “AMERICAN 31–AXS”, дозволяють індивідуалізувати навчання, практикувати лексику, граматику та автентичну лексику сленгу. Студенти можуть виконувати завдання самостійно або в парах, що створює елементи інтерактивності та стимулює самоосвіту (Ощепкова, 2017; Хармер, 2015).

Реалізація інтерактивних технологій у навчальному процесі ННІ «УПА»:

1. Поетапне впровадження інтерактивних методів. Ефективність інтерактивного навчання значною мірою залежить від логічного та поступового впровадження методів, що враховує рівень володіння англійською мовою, мотивацію та професійну спрямованість студентів (Полат, 2010; Лотарєва, 2012). Зазвичай процес навчання можна поділити на три етапи:

- Підготовчий (controlled activity) – робота зі зразками, моделювання діалогів, ознайомлення з новою лексикою та граматикою.

Example:

Bob: It's a New Year in a week. Do you have a New Year tree?

Jack: Yes, we bought it yesterday and today my brother and I will decorate our New Year's tree.

Bob: Will you dance around it?

Jack: Yes, of course! I always enjoy a New Year's party. And what about you?

Bob: We invited many guests. We'll dance too.

Jack: Whom did you send greetings?

Bob: To my relatives and friends.

На цьому етапі студенти читають діалог, відпрацьовують вимову та розуміння, відповідають на запитання по тексту.

- Трансформаційний (guided activity) – студенти змінюють моделі діалогів відповідно до власного досвіду, інтегруючи професійну термінологію.

Example: Змініть діалог так, щоб він відображав підготовку та святкування Нового року у вашій команді співробітників, використовуючи слова зі словничка (to decorate, to give presents, to send greetings, to dance around the New Year's tree, to invite guests, to enjoy the New Year's party).

- Інтерактивний (interactive activity / creative level) – студенти застосовують навички у реальному спілкуванні, обговорюють проблемні ситуації та виконують колективні завдання.

Example: Проведіть опитування серед одногрупників про святкування Нового року та складіть групову презентацію з порівнянням відповідей.

2. Рольові ігри в ННІ «УІПА». Рольові ігри дозволяють моделювати професійні ситуації та розвивати комунікативні та проблемно–аналітичні навички (Harmer, 2015; Чернова, 2018). Наприклад, студенти можуть розігрувати сценарії взаємодії з міжнародними партнерами в технічній сфері:

Example:

You are a junior engineer explaining the operation of a new device to a foreign colleague. Prepare a short demonstration and answer questions in English.

Imagine you are negotiating a contract with a foreign partner. Discuss terms and conditions using appropriate technical vocabulary.

Під час рольових ігор викладач виступає фасилітатором, допомагає студентам формулювати питання, спрямовує обговорення та забезпечує активну участь усіх учасників.

3. Проєктна діяльність. Метод проєктів у ННІ «УІПА» використовується для інтеграції мовних та професійних знань. Студенти готують проєкти, що включають збір інформації, аналіз даних та презентацію результатів.

Example:

Prepare a project on “Modern Engineering Tools in Renewable Energy” using English–language sources. Present your findings with slides and charts.

Design a technical brochure for an international audience explaining the function of a mechanical device in English.

Проектна робота формує такі компетенції: пошуково–дослідницьку, комунікативну, креативну, технологічну та інформаційну. Вона також стимулює активність студентів, оскільки результат діяльності є видимим та оцінимим.

4. Метод «мереживна пилка» (Jigsaw). У методі «мереживна пилка» кожен студент опрацьовує певну частину матеріалу, після чого «експерти» обмінюються знаннями з іншими групами, а потім навчають власну групу (Aronson, 1978; Перкас, 2015).

Example:

Група з 6 осіб розподіляє статтю про інноваційні методи інженерного навчання на 6 частин. Кожен член групи стає експертом з певної частини.

«Експерти» зустрічаються з іншими групами, обмінюються інформацією, після чого повертаються до своєї групи і викладають матеріал колегам.

Ця технологія сприяє розвитку відповідальності, навичок колективної роботи та критичного мислення.

5. Дискусії та дебати. Дискусії англійською мовою дозволяють поєднати мовну практику з професійними темами. Вони можуть бути присвячені актуальним проблемам інженерної галузі та педагогіки (Brown, 2014; Пономарьова, 2015).

Example:

Discuss the advantages and disadvantages of implementing dual education systems in Ukraine compared to Germany and the USA.

Debate the ethical implications of using artificial intelligence in engineering design.

Викладач організовує обговорення, ставить проблемні запитання, сприяє аргументації та розвитку аналітичного мислення.

6. Використання мультимедійних ресурсів. Комп'ютерні програми, такі як AMERICAN 31–AXS, дозволяють інтегрувати інтерактивність у дистанційне та аудиторне навчання. Вони забезпечують:

- індивідуалізацію навчання,
- розвиток словникового запасу та граматичних навичок,
- формування навичок аудіювання та читання,
- інтерактивну перевірку знань.

Example: Students complete exercises in the program to learn American slang expressions like cool, hang out, grab a bite, hit the road. They interact with peers in online chat rooms to discuss usage in real-life contexts.

Мультимедійні ресурси сприяють підвищенню мотивації та самостійності студентів, оскільки навчання стає більш динамічним та адаптованим до їхніх індивідуальних потреб (Ощепкова, 2017; Хармер, 2015).

7. Ефективність інтерактивного навчання у ННІ «УІПА». Інтерактивні методи навчання англійської мови у вищих навчальних закладах дозволяють поєднати мовну підготовку з розвитком професійних компетенцій студентів. Дослідження вітчизняних та закордонних науковців (Harmer, 2015; Полат, 2010; Чернова, 2018; Пономарьова, 2015) показують, що інтерактивні технології стимулюють:

Активну участь студентів у навчальному процесі – студенти беруть на себе відповідальність за виконання завдань, обмінюються інформацією та контролюють власний прогрес.

Розвиток комунікативної компетенції – за рахунок дискусій, дебатів, рольових ігор, обговорень у парах та групах студенти вчаться ефективно формулювати думки англійською мовою та аргументувати власну позицію.

Формування критичного та творчого мислення – завдання інтерактивного типу змушують студентів аналізувати ситуації, порівнювати альтернативи, робити висновки та приймати обґрунтовані рішення.

Розвиток соціальної мобільності та командних навичок – робота у групах стимулює навички співпраці, взаємопідтримки та колективного прийняття рішень.

Наприклад, у процесі вивчення теми “Engineering Innovations in Renewable Energy”, студенти ННІ «УІПА» створюють міні–проекти, в яких розподіляють ролі між учасниками: хтось збирає інформацію з англomовних джерел, інші – готують презентаційні матеріали, третій готує резюме та рекомендації. Результатом є спільний продукт – презентація або звіт, що демонструє не лише знання мови, а й практичні уміння у професійній сфері.

8. Інтеграція професійного контексту. Важливим аспектом інтерактивного навчання у ННІ «УІПА» є використання професійного контексту у навчальних завданнях. Такі завдання підвищують мотивацію студентів та сприяють засвоєнню мовного матеріалу через його застосування у професійній сфері.

Приклади завдань:

Simulate a meeting with international partners discussing the design of a new mechanical device.

Prepare a short report in English on the recent developments in robotics and present it to the class.

Conduct an interview with a peer as if you are hiring a junior engineer in an English–speaking company.

Такі завдання поєднують мовні та професійні компетенції, формують аналітичні та комунікативні навички, а також стимулюють креативність студентів (Лотарева, 2012; Верещагін, 2016).

9. Використання комп’ютерних та онлайн–ресурсів. Сучасні технології значно розширюють можливості інтерактивного навчання. Використання мультимедійних платформ, онлайн–тренажерів та програм, таких як AMERICAN 31–AXS, дозволяє:

- індивідуалізувати навчання, підбираючи завдання відповідно до рівня знань студента;
- розвивати словниковий запас та граматику через інтерактивні вправи та симуляції;

- підвищувати мотивацію, адже студент самостійно контролює свій прогрес та бачить результати діяльності;
- створювати ситуації для колективної роботи та обговорення в режимі онлайн.

Example:

Students practice English slang using the program, then interact in breakout rooms to discuss real-life scenarios such as going to a cafe, negotiating prices, or asking for technical assistance.

Using interactive quizzes, students evaluate each other's answers, підвищуючи усвідомленість навчального процесу та навички взаємонавчання.

Такі технології особливо ефективні у поєднанні з традиційними методами, оскільки дозволяють закріплювати знання та забезпечують практичне використання мови у безпечному середовищі.

10. Розвиток міжкультурної компетентності. Інтеграція країнознавчого матеріалу у навчальний процес є необхідною умовою формування комунікативної компетенції. Знання соціокультурних особливостей англomовних країн сприяє:

- розумінню норм поведінки та соціальних ролей;
- формуванню адекватної реакції у міжкультурному спілкуванні;
- активному використанню англійської мови у професійному та повсякденному контексті (Аріян, 2011; Леонтович, 2013; Никитенко–Попова, 2015).

Example:

Discuss differences in workplace etiquette between the USA and Ukraine.

Analyze cultural references in technical articles and explain how they affect the presentation of information.

Країнознавчий матеріал дозволяє студентам сприймати мову як частину культурного простору, а не лише як систему правил та лексичних одиниць.

11. Методи стимулювання креативності. Інтерактивні методи у ННІ «УІПА» не лише розвивають мовні навички, а й стимулюють творчий потенціал студентів. До таких методів відносяться:

- мозковий штурм (brainstorming) – генерування ідей у групі без оцінки на початковому етапі;
- метод «обери позицію» (take a stand) – студент займає позицію у дискусії та аргументує її;
- метод «шкала думок» (opinion scale) – формування власної думки та її порівняння з думкою групи;
- проєктна діяльність – створення реальних продуктів (презентацій, буклетів, відео) у команді.

Example:

Brainstorm ideas for a new sustainable energy project in English.

Take a stand on the adoption of AI in mechanical engineering education, defending your position in a debate.

Використання цих методів сприяє розвитку аналітичного мислення, креативності, впевненості у власних силах та навичок колективної роботи.

2.2. Способи формування особистісного творчого компоненту студентів ЗВО в процесі навчання англійської мови

У межах сучасної підготовки студентів закладів вищої освіти особливе місце займає використання інтерактивних методів, які дозволяють зробити вивчення англійської мови більш динамічним, змістовним і результативним. Запропонована методика спрямована на те, щоб поєднати низку технологій активного навчання та забезпечити гнучке їх застосування під час роботи з

будь-якої теми – від засвоєння лексики до опрацювання складних граматичних конструкцій чи розвитку мовленнєвої компетентності.

До основних напрямів інтерактивного навчання, які пропонуються для вищої школи, належать:

- кооперативні форми взаємодії;
- колективно-групове опрацювання матеріалу;
- моделювання реальних або умовних ситуацій;
- різні формати дискусій;
- виконання навчальних проєктів.

Усі ці методи мають на меті не лише урізноманітнити заняття, а й активізувати інтелектуальну діяльність студентів, стимулювати творче мислення та формувати вміння швидко приймати рішення в нестандартних умовах.

1. Кооперативне навчання.

Групові та парні форми роботи можуть бути використані як під час звичайних занять (лекційних, семінарських, практичних), так і в процесі самостійної підготовки. Такі завдання доречно застосовувати одразу після пояснення нової теми або як елемент повторення й узагальнення. Перевага невеликих груп полягає в тому, що студенти поступово опановують навички ефективного спілкування, учаться домовлятися, розподіляти обов'язки та спільно шукати рішення.

Після формування груп кожна команда отримує інструкцію і має впродовж кількох хвилин опрацювати матеріал та представити свій результат. Для організації такої взаємодії пропонуються чіткі правила та ролі.

Основні ролі в групі:

Керівник (спікер) відповідає за загальну координацію: зачитує завдання, пропонує послідовність роботи, стежить, щоб усі висловилися, підтримує темп та підсумовує обговорення. За погодженням групи визначає, хто буде секретарем і доповідачем.

Секретар фіксує головні ідеї, а при потребі допомагає під час презентації.

Посередник контролює час і нагадує про необхідність рухатися вперед.

Доповідач представляє думку групи та озвучує кінцевий результат.

Правила конструктивної співбесіди

Щоб спільне обговорення було ефективним, учасникам рекомендується дотримуватися певних принципів:

- на початку висловлюватися добровільно, а далі – по черзі;
- бути уважними до думок інших і не перебивати;
- коментувати ідеї, а не особисті якості співрозмовника;
- уникати критики учасників;
- прагнути сформувати спільну позицію, допускаючи можливість альтернативного погляду.

Метод «Акваріум». «Акваріум» – це формат, що дозволяє одночасно тренувати навички дискусії та вміння аналізувати чужі аргументи. Частина студентів утворює внутрішнє коло і впродовж кількох хвилин публічно обговорює запропоновану ситуацію. Інші учасники не втручаються, а стежать за перебігом дискусії та оцінюють її відповідно до заданих критеріїв.

Група в «акваріумі» повинна:

1. уважно ознайомитися з описаною ситуацією;
2. обговорити її, застосовуючи аргументацію та логічне міркування;
3. сформувати спільну позицію в обмежений час.

Після завершення обговорення зовнішнє коло аналізує аргументи групи, оцінює їхню переконливість і визначає найміцніші позиції. Потім у центр сідає інша група. У такий спосіб усі студенти по черзі беруть участь у дискусії та в її оцінюванні.

2. Колективно-групове навчання

На відміну від кооперативної роботи в малих групах, цей формат передбачає одночасну участь усієї аудиторії. До найбільш дієвих інструментів належать «мозковий штурм» і «дерево рішень».

2.1. «Мозковий штурм».

Це метод, який дозволяє швидко зібрати багато ідей щодо певної проблеми. Викладач формулює тему або ситуацію, записує її на видному місці, після чого студенти пропонують будь-які рішення – від реалістичних до творчих і нестандартних.

Основні етапи:

1. фіксація проблеми;
2. активне висування ідей без обмежень;
3. запис усіх пропозицій;
4. зупинка обговорення після накопичення достатньої кількості думок;
5. узагальнення, аналіз і відбір найбільш обґрунтованих варіантів.

Під час «штурму» важливо уникати критики, не знецінювати чужі ідеї та дозволяти учасникам розвивати пропозиції одне одного.

2.2. «Дерево рішень»

Ця технологія корисна тоді, коли проблема має кілька можливих варіантів розв'язання. Вона допомагає студентам логічно структурувати інформацію, побачити різні шляхи та наслідки кожного з них.

Процес включає:

- вибір ситуації без однозначного результату (це може бути життєва історія, правова казусна справа, літературний епізод тощо);
- надання студентам інформації для аналізу;
- підготовку схеми «дерева рішень»;
- обговорення причин, через які сторони прагнуть певного результату;
- колективний пошук максимально широкого спектра ідей;

- оцінювання кожного варіанту з подальшим відбором найбільш реалістичних 3–4;
- поділ студентів на групи для заповнення схеми;
- презентацію та порівняння отриманих рішень.

Якщо група не може визначитися з одним варіантом, допускається голосування. Наприкінці вся аудиторія обговорює подані рішення й обирає оптимальне.

3. Метод ситуативного моделювання

Метод ситуативного моделювання ґрунтується на створенні навчального процесу через включення учнів або студентів у спеціально побудовані ігрові умови. Фактично це означає, що в навчанні застосовуються ігрові технології, які дозволяють відтворити певні явища, події чи взаємодії з реального життя. Ігрове середовище при цьому виступає не як розвага, а як інструмент засвоєння нового досвіду.

Використання ігор у навчанні має важливу особливість: хоча навчальна діяльність завжди має конкретну мету, гра, за своєю природою, часто передбачає непередбачуваний результат. Щоб поєднати ці дві різні характеристики, навчальні ігри завжди містять чіткі дидактичні завдання й спрямовані на формування певних умінь.

Останніми роками відбулася зміна підходів до ігрової діяльності: замість акценту на зовнішніх атрибутах гри (правила, змагання, матеріальні елементи) увагу почали приділяти її змісту – імітації реальних ситуацій та виконанню ролей. У зарубіжних педагогічних практиках навіть відмовляються від слова «гра», замінюючи його термінами «імітація», «моделювання» або «стимуляція».

Рольові ситуації та імітаційні ігри

Рольова гра допомагає учасникам «прожити» певну ситуацію в контрольованих умовах. Її мета – дати можливість людині усвідомити власне ставлення до певної життєвої проблеми, спробувати модель поведінки, наблизити навчальний досвід до реальних подій.

Учасник рольової гри має:

- чітко діяти в межах отриманої ролі;
- слухати партнерів і педагога;
- не оцінювати дії інших, доки перебуває в ролі;
- ставитися до гри як до реальної життєвої ситуації;
- після закінчення – «вийти з ролі»
- брати участь в аналізі проведеної гри.

Завдяки таким умовам рольова гра реалізує не лише навчальні, а й соціально-психологічні завдання: формує емоційну стійкість, розвиває творчу уяву, вміння співпрацювати, висловлювати думки та брати відповідальність за власні рішення.

У порівнянні з традиційними заняттями, де студент часто виконує роль пасивного слухача, у грі він отримує свободу дій. Він може обирати роль, формувати гіпотези, пропонувати способи вирішення проблеми й самостійно оцінювати результати.

Роль викладача в ігровій моделі

Педагог у цьому форматі виконує кілька функцій:

1. **Інструктор** – пояснює правила, допомагає орієнтуватися в умовах гри.
2. **Референт** – дає поради, допомагає розподілити ролі, коригує хід гри.
3. **Ведучий** – організовує підсумкове обговорення.

Етапи проведення навчальної гри

Процес зазвичай складається з чотирьох етапів:

1. **Орієнтація** – ознайомлення з темою, правилами, сценарієм.
2. **Підготовка** – розподіл ролей, визначення завдань, формулювання проблемної ситуації.
3. **Основна частина** – власне гра.
4. **Обговорення** – аналіз того, що відбулося, підбиття підсумків.

Структура моделюючих ігор

Навчальна гра має кілька послідовних кроків:

- **Вступ:** студенти знайомляться із ситуацією та отримують завдання, діляться на групи.
- **1-й крок:** висловлюють припущення, але швидко стикаються з нестачею інформації. Педагог додає нові дані або спрямовує роботу.
- **2-й крок:** аналізують отриману інформацію та формують кілька можливих моделей подальшого розвитку подій.
- **3-й крок:** гра переходить у «вільний сценарій» – учасники взаємодіють відповідно до ролей.
- **4-й крок:** після завершення – рефлексія та обговорення досвіду.

4. Робота з дискусійними питаннями

Мета методу

Основна ідея – залучити всіх учасників заняття до обговорення певної проблеми, навчити їх формувати аргументи, чути одне одного й знаходити спільні рішення.

4.1. Технологія «Круг ідей»

Етапи:

1. Викладач пропонує обговорити проблему в малих групах.
2. Після обговорення кожна група представляє один із найважливіших аспектів.
3. Висловлювання відбуваються по чергові, доки всіх не вислухають.
4. Викладач записує найцінніші думки на дошці.
5. Після накопичення ідей група переходить до узагальнення й вироблення висновків.

4.2. Аналіз ситуації або дилеми

Такий метод допомагає розглянути реальні або змодельовані життєві конфлікти.

Під час аналізу важливо:

1. **Виділити факти** – що сталося, коли й де, хто учасники.

2. **Зрозуміти суть конфлікту** – які інтереси стикаються, у чому суперечність.

3. **Зібрати аргументи** – які позиції можливі та чим їх можна обґрунтувати.

4. **Прийняти рішення** – яке рішення є оптимальним і які можуть бути його наслідки.

4.3. Метод дискусії як освітній інструмент

Дискусія допомагає:

- поглиблювати знання,
- формувати вміння відстоювати позицію,
- розвивати логіку та критичне мислення,
- вчитися чути інших.

Науковці виділяють її функції: від засвоєння знань до стимулювання творчості й внутрішньої мотивації.

Щоб дискусія була ефективною:

- питання має бути таким, що не має однозначної відповіді;
- важливо уникати формулювання «хто правий?»;
- слід розглядати альтернативні варіанти подій;
- усі висловлювання мають бути в межах теми;
- необхідне обґрунтування аргументів;
- результатом може бути як консенсус, так і різні точки зору.

Організаційні принципи дискусії

Педагогу необхідно врахувати:

- час,
- сумісність дискусії з іншими видами діяльності,
- умови в аудиторії,
- необхідні матеріали,
- рівень підготовленості студентів до групової роботи.

Важливо:

- не відходити від мети,

- стежити за часом,
- підбивати підсумки, щоб дискусія не втратила сенсу.

Стратегії моделювання навчання через дискусію

У педагогічній практиці застосовують різні підходи:

1. Підготовка до дискусії на основі вивченої теми.
2. Включення елементів дискусії в окремі етапи уроку.
3. Самостійна або групова робота із подальшим обговоренням результатів.

Найчастіше в Україні використовується перший варіант.

4.5. Метод «Прес»

Методика «Прес» – це спосіб, який допомагає людині швидко й переконливо сформулювати власну думку, особливо коли обговорювана тема викликає суперечливі погляди або потребує чіткого пояснення позиції. Його використовують тоді, коли учасникам дискусії необхідно аргументовано довести свою правоту, вплинути на погляди інших і показати логічність власних міркувань.

Цей метод є тренуванням уміння говорити структуровано: не розпорошуватися, а коротко, послідовно й зрозуміло пояснювати, чому ви саме так думаєте.

Метод ґрунтується на чотирьох логічних компонентах:

1. Висловлення позиції.

Початок фрази зазвичай звучить як: «Я вважаю, що...». На цьому етапі важливо не лише позначити свою думку, а й чітко пояснити, що саме ви підтримуєте або заперечуєте.

2. Аргументація.

Далі доцільно використовувати вступ на кшталт «Тому що...» або «І так...». Потрібно пояснити, на чому ґрунтується ваша точка зору. Це можуть бути знання, досвід, логічні міркування, розуміння теми чи досліджені факти.

3. Приклад.

Використання конкретного факту, життєвої ситуації, статистичного даних чи

будь-якого доказу, який може підтримати висловлену думку. Приклад робить позицію наочною.

4. Висновок.

Завершувати думку доцільно фразами «Отже...», «Таким чином...». Тут коротко підсумовується головна ідея, і знову підкреслюється основне твердження.

У разі, якщо дозволяє ситуація, бажано посилатися на думки експертів, дослідження, статистику, матеріали з українських наукових джерел або публікацій. Це робить аргументацію більш вагомою та цілеспрямованою.

Для активного залучення студентів корисно давати їм завдання, у яких буде чітко прописано алгоритм дій. Це допомагає швидше освоїти методику, зробити її звичною частиною роботи на заняттях. Такі інструкції можна роздавати у вигляді роздаткових матеріалів, використовувати на плакатах або відображати через технічні засоби.

4.6. Метод «Займи позицію»

Цей метод найчастіше застосовують на початку роботи з дискусійною тематикою, коли треба показати, наскільки різними можуть бути погляди людей на одну й ту саму проблему. Він допомагає учасникам ознайомитися з альтернативними думками, навчитися прогнозувати наслідки різних рішень та тренувати вміння переконувати.

Опрацьовуючи протилежні підходи, студенти:

- дізнаються про існування різних точок зору;
- аналізують, які наслідки може мати та чи інша позиція для суспільства чи окремих людей;
- тренують навичку аргументованого захисту власної думки;
- вчаться слухати інших і поважати їхні погляди;
- отримують нову інформацію та глибше розуміння теми.

Організація діяльності:

1. Педагог пропонує дискусійне запитання та просить кожного визначитися з власним поглядом щодо цієї проблеми.

2. В аудиторії розміщують два плакати: «Згоден» і «Не згоден».
3. Учні ознайомлюються з правилами роботи під час вправи.
4. Студенти займають місце біля відповідного плаката.
5. Кількох учасників запрошують обґрунтувати свій вибір.
6. Після виступів різних груп перевіряють, чи хтось змінив свою позицію й чому.
7. Учасники називають найпереконливіші аргументи своїх опонентів та власної сторони.

4.7. Дискусія у форматі телешоу

Це методика, що імітує телевізійне ток-шоу та дозволяє кожному учневі взяти участь у структурованій дискусії. Вона дає змогу контролювати перебіг обговорення й оцінювати внесок кожного. Головна мета – навчити учнів упевнено виступати, відповідати на запитання, аргументувати свої думки та проявляти активність.

Учитель виступає у ролі ведучого. Він оголошує тему, презентує вступний матеріал (коротка розповідь або відеофрагмент), після чого дає слово «експертам» та «глядачам».

Етапи організації:

1. Попередня підготовка учасників.
2. Повідомлення теми у формі проблемного питання.
3. Вибір 2–5 студентів, які виконуватимуть роль експертів.
4. Учні готують питання експертам і визначають власну позицію.
5. Експерти збирають додаткову інформацію.
6. Створюється назва ток-шоу та обирається ведучий.
7. Аудиторію розташовують так, щоб вона нагадувала телестудію.

Хід шоу:

- оголошення теми та представлення учасників;
- знайомство з правилами (короткі висловлювання, дотримання часу, слово надає ведучий);
- виступи експертів;

- питання від студентів;
- взаємні питання експертів;
- підбиття підсумків ведучим.

5. Метод проєктів

Метод проєктів – це підхід до навчання, який спрямований на розвиток різноманітних навичок: від уміння знаходити інформацію до творчості, критичного мислення та самостійності.

Основна ідея полягає в тому, щоб учні працювали над реальною або наближеною до реальності проблемою й створювали конкретний результат: дослідження, модель, презентацію, сайт, виставку тощо.

Проєкт завжди передбачає:

1. наявність проблеми, що потребує вирішення;
2. отримання відчутного, практично значущого результату.

Типи проєктів

Проєкти можна класифікувати за різними ознаками:

- **За видом діяльності:** дослідницькі, творчі, ігрові, прикладні, ознайомчі.
- **За змістом:** проєкти в межах однієї галузі знань або міждисциплінарні.
- **За способом координації:** керовані безпосередньо вчителем або підтримувані опосередковано.
- **За формою спілкування:** в межах одного класу, школи, міста чи навіть міжнародні.
- **За кількістю учасників:** індивідуальні, парні, групові.
- **За тривалістю:** короткострокові, довготривалі, тематичні, річні тощо.

Етапи роботи над проєктом

Методика має кілька етапів:

1. Пошуковий етап

- визначення проблеми й теми;

- планування діяльності;
- збір початкової інформації;
- розробка перших ідей.

2. Конструкторський етап

- аналіз можливих шляхів розв'язання;
- вибір оптимального варіанту;
- продумування дизайну;
- розрахунок витрат;
- оцінка екологічних чи соціальних аспектів;
- складання технічної документації.

3. Технологічний етап

- планування виконання;
- підбір інструментів та матеріалів;
- практичне виконання роботи;
- контроль якості;
- внесення корективів.

4. Завершальний етап

- аналіз результатів;
- оцінка проєкту;
- підготовка презентації;
- демонстрація продукту;
- обговорення можливостей подальшого застосування.

Приклад застосування методу проєктів: «Teenagers and parents»

Проєкт присвячений взаєминам між підлітками та батьками. Учні досліджують типові конфлікти, аналізують їх причини, порівнюють власні погляди з поглядами однолітків і пропонують можливі рішення.

Проєкт «My family» – приклад опису

Мета: показати, що школа може бути культурним і освітнім осередком громади.

Ключові кроки:

- підготовка й планування;
- збір матеріалів у співпраці з родиною;
- створення першої версії вебсторінки;
- корекція та фінальне оформлення;
- розміщення в інтернеті;
- презентація результатів.

Отже, головною проблемою, яка заважає активному впровадженню методу проєктів у школах, залишається складність поєднання проєктних завдань із вимогами державних освітніх стандартів. Проте, якщо організувати процес правильно, навчання через проєкти дає значно глибші результати, ніж традиційні форми роботи.

2.3. Експериментальна перевірка ефективності методики формування особистісного творчого компоненту студентів ННІ «УПА» в процесі навчання англійської мови

Особливості проведення педагогічного експерименту полягають у створенні спеціально сконструйованих експериментальних ситуацій, метою яких є цілеспрямоване формування та розвиток творчих здібностей студентів у процесі моделювання педагогічного процесу. Ці моделі слугують зразком педагогічної практики та дозволяють систематично відпрацьовувати експериментальні підходи в різних умовах навчання, а також здійснювати апробацію отриманих результатів у реальних умовах освітньої діяльності. Важливу роль у цьому процесі відіграє експеримент як один із ключових методів дидактичних досліджень, оскільки він дає можливість отримати об'єктивні дані щодо ефективності використання певних педагогічних технологій та методик.

Констатувальний етап педагогічного експерименту був організований на базі ННІ «УПА». Для проведення дослідження були сформовані дві групи студентів: експериментальна, що налічувала 37 осіб, та контрольна – 43

студенти. Аналіз отриманих даних показав, що для підвищення ефективності навчання та формування творчих здібностей доцільно вирішувати дві взаємопов'язані проблеми одночасно: стимулювання внутрішньої мотивації студентів до вивчення англійської мови та розвиток їхньої креативності. Оптимальним шляхом реалізації цих завдань є активне застосування інтерактивних методів навчання під час практичних занять, адже саме вони сприяють розвитку творчого мислення, забезпечують залученість студентів у процес навчання та формують у них стійку внутрішню мотивацію. Використання таких методів дозволяє підвищити загальну результативність засвоєння англійської мови, роблячи процес навчання більш динамічним та ефективним.

У процесі розробки методики було проаналізовано принципи, функції та конкретні методи інтерактивного навчання з точки зору особистісно–зорієнтованої моделі освіти. У цьому контексті комплекс завдань, організований за допомогою інтерактивних методів, стає важливим інструментом мотиваційного стимулювання студентів на практичних заняттях. Системоутворюючим чинником такої моделі виступають принципи мотиваційного забезпечення інтерактивних методів, а провідну роль у формуванні творчих здібностей відіграє мотиваційна функція, яка спрямована на розвиток креативного мислення у студентів.

На основі зазначених підходів була розроблена методика, що передбачає застосування інтерактивних технологій на практичних заняттях з англійської мови. Комплекс запропонованих завдань має стимулювати внутрішню мотивацію студентів та розвиток їхніх творчих здібностей. Перевірка ефективності методики здійснювалася двома етапами: спочатку – констатувальний експеримент, що дозволяв оцінити вихідний рівень сформованості пізнавальних і творчих умінь студентів, а потім – формувальний експеримент, у якому аналізувалася зміна рівня цих показників під впливом запроваджених педагогічних умов.

Під час підготовки та організації констатувального експерименту було враховано основні вимоги, що висуваються до методичного експерименту провідними вченими у галузі педагогіки, серед яких І.А. Андрійко, В.В. Барковський, О.К. Лопаткін та інші. Важливим аспектом є обмеженість у часі, яка визначає чіткі межі проведення експерименту – його початок і кінець. Враховуючи, що розвиток творчих здібностей з використанням інтерактивних методів потребує значного проміжку часу для досягнення стійких результатів, експеримент тривав протягом одного року.

Метою констатувального етапу було встановлення того, що підвищення внутрішньої мотивації та розвиток творчих здібностей студентів можливе за допомогою інтерактивних методів навчання. Аналізувався рівень мотивації студентів до виконання творчих завдань та їхня успішність у засвоєнні дисципліни «Англійська мова», що дозволяло співставити показники експериментальної та контрольної групи.

Для усунення впливу сторонніх факторів та забезпечення об'єктивності результатів експерименту під час проведення констатувального етапу було створено рівні умови: групи формувалися приблизно однакові за кількістю студентів та рівнем академічної успішності (експериментальна група – 37, контрольна – 43), а викладання здійснював один і той самий викладач у обох групах.

Початковий та заключний рівень мотивації до виконання творчих завдань, а також досягнення студентів у вивченні англійської мови вимірювалися із застосуванням методів математичної статистики, що дозволяло об'єктивно оцінити ефективність використаної методики. Планування констатувального етапу включало вирішення ряду питань, спрямованих на визначення загального рівня мотивації студентів до вивчення англійської мови, до виконання творчих завдань та ступеня розвитку творчих здібностей.

Під час дослідження враховувалася необхідність повної відповідності методики суті наукового дослідження, що стало основною вимогою при

організації констатувального етапу експерименту. Для вивчення мотивації та мотивів студентів використовувалися різні психологічні підходи, зокрема: експеримент, спостереження, тестування, бесіда, опитування та аналіз результатів навчальної діяльності.

Програма констатувального етапу передбачала наступні послідовні етапи:

1. Виявлення ступеня розвитку творчих здібностей студентів УПА;
2. Аналіз результатів навчання студентів з дисципліни «Англійська мова» для оцінки їхньої успішності;
3. Дослідження стану мотивації до вивчення англійської мови загалом та до виконання творчих завдань;
4. Встановлення співвідношення рівня мотивації, успішності та творчих здібностей студентів у різних групах, що дозволяло оцінити вплив мотивації на результати навчання.

У констатувальному етапі експерименту взяли участь 80 студентів, розподілених на дві групи, що брали безпосередню участь у педагогічному експерименті. Дослідження дозволило систематично вивчити вплив інтерактивних методів на розвиток творчих здібностей та внутрішньої мотивації студентів, забезпечуючи об'єктивну оцінку їхнього навчального потенціалу та формування стійких комунікативних навичок.

Готуючись до проведення констатувального етапу експерименту нами було виявлено рівень творчих здібностей студентів тестом Н.Т.Биркун (додаток А). Результати опитування представлені в таблиці 2.1 у відсотковому співвідношенні.

На основі проведеного опитування та апробації отриманих результатів у процентному співвідношенні можна зробити висновок, що між контрольними та експериментальними групами студентів рівень їхніх творчих здібностей практично однаковий.

Таблиця 2.1

Результати анкетування контрольної та експериментальної груп на виявлення рівня творчих здібностей (констатувальний етап)

№ з/п.	Творчі здібності	Експериментальна група	Контрольна група
1	Творче мислення	50%	40%
2	Допитливість	30%	40%
3	Оригінальність	30%	30%
4	Уява	40%	40%
5	Інтуїція	25%	20%
6	Почуття гумору	60%	60%
7	Творче ставлення до професії	55%	50%

Зокрема, творче ставлення до майбутньої професії в експериментальній групі склало 55%, тоді як у контрольній групі цей показник дорівнював 50%, тобто різниця між групами становить всього 5%, що свідчить про близький рівень мотивації та зацікавленості у професійному розвитку. Що стосується творчого мислення студентів, то експериментальна група продемонструвала показник 50%, тоді як контрольна – 40%, що дає більш помітну різницю у 10% і свідчить про те, що певні методичні впливи могли позитивно впливати на розвиток творчого мислення.

Для отримання та подальшого аналізу результатів навчання студентів англійської мови насамперед була проведена оцінка якості їхніх знань. Оскільки всі студенти досліджуваних груп були першокурсниками, нами враховувалися оцінки з атестату про повну загальну середню освіту, а також результати попередніх письмових контрольних робіт, що дозволило сформувати базове уявлення про рівень підготовки кожного студента.

Визначення рівня навчання здійснювалося на підставі наявності певного фонду дієвих знань, який дозволяє студентам ефективно брати участь у процесі активної пізнавальної діяльності з англійської мови. Зокрема, оцінювався рівень володіння мовленням, що включає граматичну правильність висловлювань та адекватне використання лексичного

матеріалу, а також здатність до критичного та гнучкого мислення, креативний підхід до вирішення проблем і прояв творчого потенціалу у навчальній діяльності. Такий комплексний підхід до оцінювання дозволяє не лише визначити базовий рівень знань, але й виявити потенціал студентів для подальшого розвитку їхніх творчих компетентностей у процесі вивчення іноземної мови.

Результати виконання попередніх самостійних робіт з дисципліни «Англійська мова» представлені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Результати виконання самостійних робіт щодо виявлення рівня навчання контрольної та експериментальної груп студентів.

Група	Перший контроль		
	Низький рівень навчання	Середній рівень навчання	Високий рівень навчання
Контрольна	8	30	5
Експериментальна	1	31	5

Для того, щоб оцінити рівень навчальних досягнень студентів у процесі опанування англійської мови, нами було проведено спеціально розроблені контрольні роботи. Ці роботи виконувалися як у контрольній, так і в експериментальній групах студентів (деталі наведені у додатку Б). Результати проведених контрольних робіт були підсумовані та представлені у процентному співвідношенні, що дозволяє наочно оцінити рівень знань учасників дослідження. Дані наведені у таблиці 2.3.

Аналіз таблиць 2.2 та 2.3 демонструє, що загальний рівень сформованості знань з англійської мови у студентів обох груп є практично однаковим. Зокрема, у контрольній групі середній рівень навчальних досягнень продемонстрували 30 студентів, тоді як у експериментальній групі цей показник становив 31 студента. Щодо високого рівня, то його показники були також ідентичними для обох груп, що свідчить про порівнянну підготовку студентів на момент проведення контрольного тестування.

Таблиця 2.3

**Результати тестування контрольної та експериментальної груп студентів
на виявлення рівня навчання з дисципліни «Англійська мова»**

Рівень навчання	Контрольна група	Експериментальна група
Розрізнення, розпізнавання (рівень знайомства)	60%	63%
Репродукційний	80%	83%
Знання – уміння (використання на практиці вивченої лексики, мовлення, читання)	50%	50%
Знання – уміння (вибирати основну інформацію з прослуханого: аудіювання)	30%	33%
Творчість	40%	42%

На підставі даних, представлених у таблицях, що дозволяють детально відслідкувати рівень сформованості досліджуваних показників у відсотковому вираженні, ми підготували наочне графічне відображення результатів. Це представлено на рисунку 2.1, де наочно видно порівняння рівнів знань студентів у контрольній та експериментальній групах, що полегшує подальший аналіз ефективності впроваджуваних методик навчання.

Анкетування в нашому дослідженні розглядається як один із різновидів дослідницького методу опитування, який широко застосовується у психології, соціології та педагогіці. Його сутність полягає у можливості на основі письмових відповідей респондентів на спеціально сформульовані запитання виявляти їхні думки, оцінки та переваги, а також окреслювати певні тенденції, що спостерігаються у групі учасників. Іншими словами, анкетування дозволяє систематизовано та об'єктивно фіксувати ставлення студентів до різних аспектів навчальної діяльності, що є важливим для аналізу ефективності педагогічного процесу.

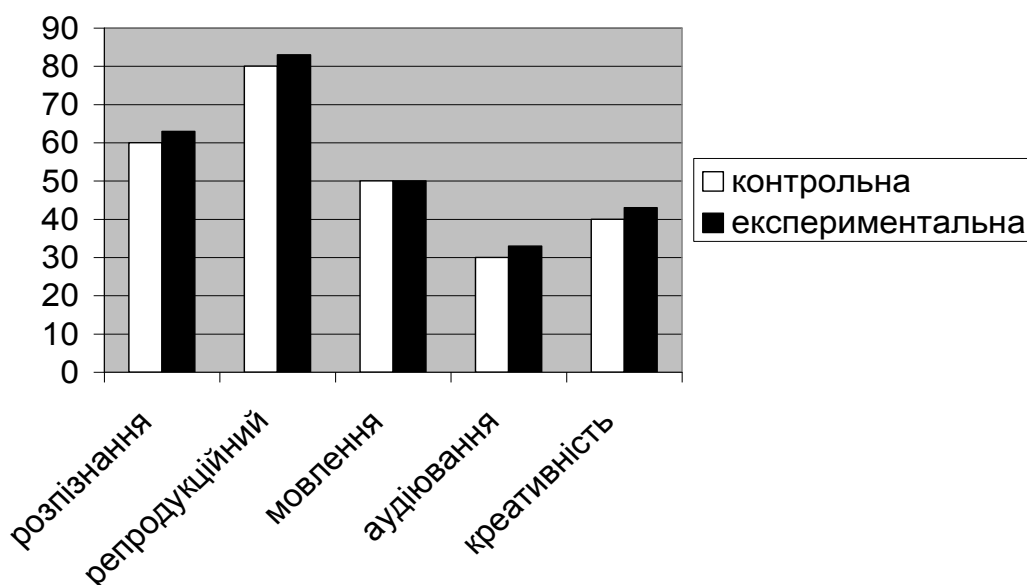

Рис. 2.1. Динаміка рівня сформованості знань, умінь та навичок з англійської мови в експериментальній та контрольній групах.

У процесі навчання англійської мови використовуються анкети, які поділяються на дві основні групи. Перша група передбачає визначення рівня інформованості респондентів – тобто наскільки студенти обізнані щодо конкретної теми або явища. Друга група орієнтована на з'ясування оціночних суджень, думок та особистісних ставлень респондентів до різних аспектів навчання. У нашому дослідженні ми застосовували анкети саме другої групи, оскільки метою було виявлення особистого ставлення студентів до творчих завдань, а не лише перевірка їхніх знань.

Для визначення того, наскільки студенти зацікавлені у виконанні творчих завдань, нами була спроба створити своєрідний рейтинг уподобань, що ґрунтувався на результатах анкетування. Кожен студент оцінював різні види навчальної діяльності, включаючи як стандартні репродуктивні вправи, так і більш творчі завдання, відомі як Project Work. Результати цього рейтингового анкетування та відповідні опитування відображені у таблиці 2.4, що дозволяє наочно оцінити пріоритети студентів у виборі навчальної діяльності.

Аналіз отриманих даних показав, що найбільше студентів зацікавлені у репродуктивних вправах з англійської мови, які дозволяють закріпити вже набутий матеріал та покращити мовні навички через відтворення та повторення. Проте, слід зазначити, що творчі завдання, хоча й не посідають перших позицій у рейтингу, все ж мають свою значущу роль – вони займають шосте місце за рівнем інтересу студентів. Це свідчить про те, що, незважаючи на перевагу більш звичних вправ, існує потенціал для активнішого використання творчих завдань у навчальному процесі, що може позитивно вплинути на результати навчання та розвиток креативних здібностей.

Таблиця 2.4

**Результати ставлення студентів до виконання творчих завдань
з англійської мови**

Перелік завдань	Загальна кількість опитаних	Рейтинг завдань		
		Кількість учнів	%	Місце
Reading	80	37	46,2	1
Learning		12	15	2
Writing		10	13	3
Complete		7	8,75	4
Speaking		5	6,25	5
Project Work		5	6,25	6
Listening		4	5	7

Що стосується рівня сформованості креативних навичок, то результати анкетування показали, що він у середньому є подібним як в експериментальній групі, так і в контрольній. Це свідчить про те, що базовий рівень творчих умінь студентів досить однаковий, а отже, саме інтерактивні та творчі завдання можуть стати ефективним інструментом для подальшого розвитку цього компоненту особистості.

Плануючи проведення формуючого експерименту, першочерговим завданням було чітко визначити та сформулювати експериментальну групу і контрольну групу. Формуючий експеримент передбачає не лише

цілеспрямоване змінювання умов навчання відповідно до висунутої гіпотези, але й ретельне спостереження за тим, як ці зміни впливають на навчальний процес та результати навчання студентів. У даному випадку об'єктом дослідження виступають зміни у обсязі, структурі та характері знань, умінь і навичок студентів, що виникають під впливом педагогічного керівництва та організованої навчальної діяльності.

Важливим аспектом підготовки до експерименту стало визначення вихідних умов, які забезпечують коректне проведення формуючого дослідження. Серед таких умов особливе місце займає впровадження інтерактивних методів навчання під час практичних занять з англійської мови, що дозволяє здійснити цілеспрямовану педагогічну дію. Формуючий експеримент у даному дослідженні спрямований на перевірку ефективності запропонованої методики, зокрема її здатності стимулювати активність студентів, підвищувати мотивацію до навчання та сприяти розвитку їхніх креативних здібностей через виконання творчих завдань і інтерактивних вправ.

Метою проведеного формуючого експерименту стало довести, що застосування інтерактивних методів навчання є не лише можливим, але й доцільним засобом підвищення навчальної мотивації студентів, поліпшення успішності засвоєння навчального матеріалу та розвитку креативності в процесі виконання завдань з англійської мови. Відповідно до цієї мети були визначені конкретні завдання формуючого етапу експерименту, що передбачають комплексну перевірку різних аспектів навчального процесу.

Серед основних завдань експерименту слід виділити такі:

1. Виявлення впливу природних умов навчання та мотиваційного середовища на навчальну діяльність студентів.
2. Оцінка рівня внутрішньої мотивації студентів у експериментальній та контрольній групах, що дозволяє зрозуміти, наскільки готові студенти активно залучатися до процесу навчання.

3. Дослідження динаміки розвитку креативних здібностей студентів у ході використання інтерактивних методів навчання.

4. Вивчення взаємозв'язку між мотиваційними чинниками та рівнем розвитку творчих здібностей студентів, тобто комплексний аналіз двох взаємопов'язаних факторів.

5. Проведення порівняльного аналізу результатів експериментальної та контрольної групи за допомогою відповідних статистичних методів обробки отриманих даних.

6. Визначення рівня внутрішньої мотивації студентів до виконання творчих завдань з англійської мови, а також оцінка їхніх досягнень у засвоєнні навчального матеріалу, що дозволяє об'єктивно оцінити ефективність інтерактивних методів.

Для організації роботи з експериментальною групою було розроблено спеціальний методичний комплекс, який включав: навчальну програму з англійської мови (додаток В), серію творчих завдань для практичних занять (додаток Г), а також контрольні завдання для перевірки рівня засвоєння матеріалу студентами під час застосування інтерактивних методів (додаток Д). Таким чином, експериментальна умова формуючого етапу полягала у використанні спеціально розробленої програми, спрямованої на активізацію навчальної діяльності студентів та розвиток їхніх творчих і комунікативних навичок. Детальна структура та етапи проведення експерименту представлені у таблиці 2.5.

Також однією з ключових експериментальних умов стало впровадження спеціально розробленої навчальної програми з англійської мови (додаток В), призначеної для студентів першого курсу ННІ «УПА», які були об'єднані в експериментальну групу 1. Ця програма передбачала використання інтерактивних методів та нових підходів до опрацювання тем, що суттєво відрізняло її від традиційної навчальної програми, за якою працювала контрольна група 2. Студенти контрольної групи продовжували навчання за класичною схемою, без додаткових інтерактивних елементів.

Спостереження за студентами експериментальної групи показали, що на початковому етапі їм було вкрай складно адаптуватися до нової програми. Деякі студенти відчували певне розгублення та не одразу могли зрозуміти структуру завдань та послідовність виконання вправ.

Таблиця 2.5

Програма формуючого етапу експерименту

Етапи дослідження	Мета дослідження	Методи дослідження
Дослідження статусу мотивації студентів в експериментальній та контрольній групі під час практичних занять з англійської мови	Визначити наявність мотивації студентів	Спостереження, бесіди, анкетування
Вивчення результатів навчання англійської мови в експериментальній та контрольній групах	Установити рівень успішності з англійської мови в обох групах	Спостереження, аналіз виконання робіт, проведення контрольних завдань
Дослідження розвитку креативних здібностей студентів в обох групах	Визначити креативні здібності студентів, щодо викорис-тання творчих зав-дань з англійської мови	Спостереження, проведення творчих завдань на практичних заняттях, аналіз вико-нання завдань.

Проте вже після двох тижнів регулярних занять більшість учасників експериментальної групи почали поступово орієнтуватися у завданнях і вправах, вміло розподіляти час на їх виконання та активно взаємодіяти під час групових та парних завдань.

У контрольній групі процес навчання на перший погляд виглядав більш легким і зрозумілим для студентів, адже структура програмного матеріалу залишалася традиційною. Проте, незважаючи на видиму простоту, спостерігалось значно менше проявів активності та зацікавленості студентів у виконанні завдань. Лексичний запас учасників контрольної групи поповнювався повільніше, а ефективність закріплення нового матеріалу була нижчою порівняно з експериментальною групою.

На першому етапі дослідження було вирішено провести оцінку рівня мотивації студентів до вивчення англійської мови після проведення 16 практичних занять у обох групах. Для цього було використано методику «Потрійні порівняння», розроблену Л.М. Фрідманом, яка дозволяє виявити пріоритети у виборі навчальних завдань студентами, не зважаючи на їх фактичне виконання. Згідно з цією методикою, кожен студент обирає з таблиці будь-яку кількість вправ, орієнтуючись на їх порядкові номери, оскільки самі вправи у таблиці не представлені, і слідує інструкції викладача. Викладач пояснює, що кожна вправа оцінюється за трьома критеріями: проблемність (новизна), складність та корисність. Проблемністю вважається наявність у вправі чогось нового, що стимулює пізнавальну активність студента, а під корисністю розуміється, наскільки виконання конкретної вправи сприятиме засвоєнню та закріпленню нового матеріалу.

Студентам експериментальної та контрольної груп було запропоновано самостійно здійснити вибір завдань, використовуючи відповідну таблицю 2.6. При аналізі отриманих даних враховувалося лише те, які вправи були обрані студентом, а не те, наскільки якісно вони були виконані. Такий підхід дозволяє оцінити інтерес, мотивацію та стратегічне мислення студентів у процесі навчання, а також виявити різницю між традиційним та інтерактивним підходами до опрацювання навчального матеріалу.

Сила внутрішнього мотиву до виконання творчих завдань з англійської мови підраховується за формулою:

$$E = \frac{a_i + b_i - c_i}{n} \quad (2.1)$$

де E – сила мотиву; a_i , b_i , c_i – бали відповідно до проблемності, складності та корисності обраної студентом вправи, а n – загальне число обраних ним завдань.

Оцінки вправ у таблиці підібрані так, що

$$a_i + b_i - c_i > 4 \quad \text{при } N_0 = 1, 2, 3, 5, 6, 12$$

$$a_i + b_i - c_i < 4 \quad \text{при } N_0 = 4, 7, 8, 9, 10, 11$$

При $E > 4$ високою є не тільки сила мотивів, але й усталеність, а якщо $E < 4$, то сила їх невелика, а усталеність сумнівна.

Таблиця 2.6

Таблиця з номерами вправ і співвідношення балів з трьома ознаками

Номери вправ	Оцінка завдань за рівнем (в балах)		
	Проблемність (новизна)	Складність	Корисність
1	5	4	4
2	5	4	2
3	5	3	4
4	2	3	3
5	4	5	4
6	4	5	2
7	2	5	4
8	3	2	5
9	4	4	3
10	4	3	5
11	3	2	5
12	3	3	2

Як показують результати дослідження, рівень мотивації студентів до виконання завдань різного типу з англійської мови демонструє значні відмінності між експериментальною та контрольною групами. Найвищий рівень мотивації спостерігається у студентів експериментальної групи, де показники E перевищують 4 у 87,33% випадків. У той же час у контрольній групі сила мотивів до виконання аналогічних завдань є значно нижчою і становить лише 14,85%. Отримані дані чітко демонструють, що мотиваційна складова студентів експериментальної групи до виконання завдань з англійської мови характеризується високим рівнем. Таким чином, можна стверджувати, що проведені методики та інтерактивні підходи позитивно вплинули на розвиток внутрішньої мотивації студентів у експериментальній групі, на відміну від контрольної, де традиційні методи навчання не забезпечили подібного ефекту. Детальніше порівняти силу мотивів у обох групах можна за даними, представленими у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Сила мотиву до виконання завдань з англійської мови

Групи	Кількість студентів	Кількість студентів з Е			
		< 4	%	> 4	%
Експериментальна	37	6	12,77	32	87,33
Контрольна	43	37	85,15	6	14,85

Ми провели детальний аналіз взаємозв'язку між рівнем мотивації студентів та їхніми результатами у засвоєнні англомовного навчального матеріалу, порівнюючи показники експериментальної та контрольної груп. Отримані результати систематизовано та представлені у таблиці 2.8 для зручності візуального сприйняття та подальшого аналізу.

Таблиця 2.8

Співвідношення рівня мотивації та успішності студентів

Групи	Е > 4 (%)	К
Експериментальна	87,33	1
Контрольна	14,85	0,57

Детальний розгляд даних показав, що найвищий рівень мотивації у студентів експериментальної групи безпосередньо корелює з високими показниками успішності засвоєння матеріалу. Так, результати експериментальної групи становили $E = 87,33$, що відповідає найвищому рівню успішності $K = 1$. У той же час, найнижчий рівень мотивації спостерігався у студентів контрольної групи, що, відповідно, позначилося на їхніх результатах. Це дозволяє стверджувати, що ефективність засвоєння англомовного матеріалу суттєво зростає при застосуванні інтерактивних методів навчання, які активно впроваджувалися в експериментальній групі.

Крім того, після завершення кожної серії експериментальних занять ми проводили перевірку рівня навчальних досягнень студентів як у експериментальній, так і у контрольній групах. Для цього студентам пропонувалися контрольні завдання, розроблені відповідно до програмного

матеріалу (додаток Д). Результати виконання цих завдань дозволили оцінити ефективність застосованих методів навчання та зіставити успішність засвоєння навчального матеріалу в обох групах. Всі дані були систематизовані та представлені у таблиці 2.9, що дає змогу наочно порівняти рівень знань студентів та зробити відповідні висновки щодо впливу інтерактивних методик на навчальний процес.

Таблиця 2.9

Статистичні дані про результати навчання студентів експериментальної та контрольної груп (передекспериментальний, проміжні та післяекспериментальні рівні), виражені через коефіцієнти правильності

Групи	Кількість студентів	К			
		Передекспер. рівень	1–й проміж. рівень	2–й проміж. рівень	Післяе ксп. Рівень
Експериментальна	37	0,56	0,63	0,88	0,90
Контрольна	43	0,57	0,62	0,62	0,64

Зі змісту таблиці можна зробити висновок, що значення коефіцієнтів загальної лексичної правильності у студентів експериментальної групи зазнали помітного зростання та наразі перебувають у межах 0,88–0,90. Такий результат свідчить про те, що навчальний матеріал був засвоєний студентами на високому рівні, що, у свою чергу, свідчить про ефективність впровадженої методики. Отже, можна констатувати, що застосована методика значною мірою впливає як на мотивацію студентів, так і на їх успішність у процесі вивчення дисципліни.

Таким чином, в результаті проведеного дослідження були отримані конкретні показники рівнів мотивації та успішності студентів як експериментальної, так і контрольної груп. Ці показники чітко відображаються у динаміці змін коефіцієнтів загальної лексичної правильності К. Для наочності отримані результати рівнів мотивації на різних етапах експерименту – передекспериментальному, проміжному та

післяекспериментальному – представлені у вигляді діаграм на рисунку 2.2, що дозволяє детально простежити динаміку розвитку мотиваційних та навчальних показників у студентів обох груп.

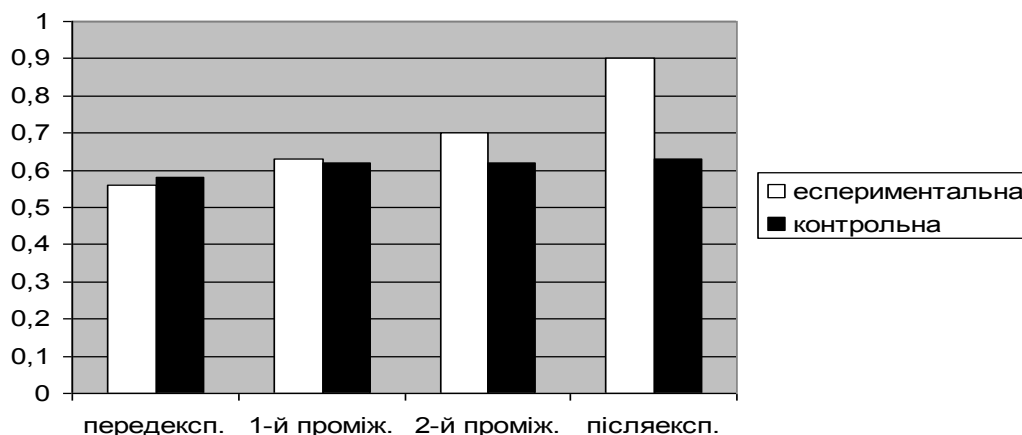

Рис. 2.2. Показники рівня мотивації учнів експериментальної та контрольної груп

На представлених діаграмах чітко простежується тенденція зростання показників, що відображають рівні мотивації студентів до успішного засвоєння навчального матеріалу з англійської мови в межах експериментальної групи. Найвищий зафіксований показник на діаграмі досяг значення 0,90, що свідчить про суттєве підвищення зацікавленості та активності студентів у процесі навчання. У той же час у студентів контрольних груп спостерігається майже незмінний рівень мотивації, який залишився близьким до початкового значення, що демонструє відсутність суттєвих змін у їхній навчальній активності. Для наочності результатів дослідження додатково представлена діаграма успішності студентів у засвоєнні навчального матеріалу з англійської мови, яка наведена на рисунку 2.3. Вона наочно відображає, що в експериментальній групі спостерігається виражене зростання показників навчальної успішності, тоді як у контрольних групах ці значення практично не змінювалися протягом усього періоду експерименту.

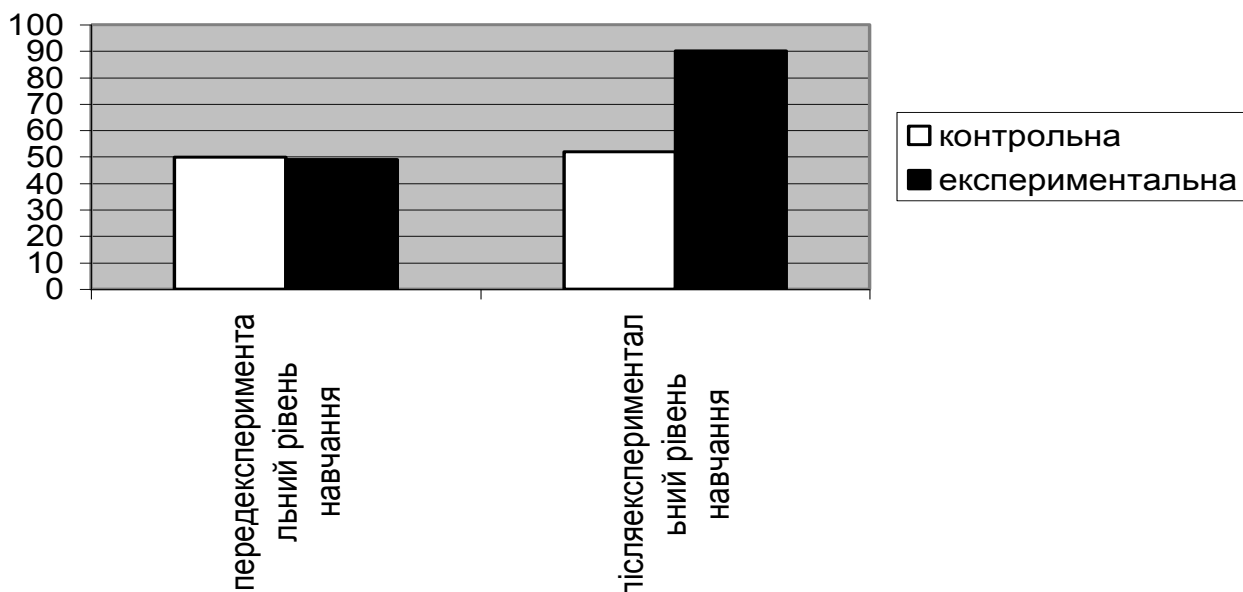

Рис.2.3. Показники рівня успішності навчання студентів в експериментальній та контрольній групах

На початковому етапі нашого експериментального дослідження ми здійснили тестування на «Творчість» за методикою Н.Ф. Вишнякової, що дозволило визначити середнє значення ΔM – показника творчого мислення для кожного студента, який входив до складу експериментальної групи. Це тестування дало нам змогу отримати базову характеристику творчого потенціалу студентів перед впровадженням інтерактивних методів навчання та окреслити стартові рівні їхніх творчих здібностей.

Результати констатуючого етапу експерименту, проведеного серед студентів групи 1, свідчили про доволі низькі показники розвитку творчих здібностей. Найвищий рівень творчого мислення серед учасників цього етапу склав $\Delta M = 5$. Тест на творчість, який ми використовували, був досить змістовним та багатоплановим: він давав змогу всебічно оцінити головні аспекти творчого мислення студентів, їх готовність до виконання творчих завдань, а також здатність приймати нестандартні творчі рішення у процесі подальшого навчання та професійної підготовки.

На етапі формуючого експерименту ми провели повторне опитування студентів тієї ж експериментальної групи, використавши знову тест на «Творчість» за методикою Н.Ф. Вишнякової. Порівняння отриманих результатів із даними констатуючого етапу дозволило виявити значне зростання рівня творчого мислення студентів. Найвищий показник творчих здібностей на цьому етапі досяг $\Delta M = 6$. На нашу думку, такий помітний приріст демонструє ефективність застосування інтерактивних методів навчання, що були впроваджені на практичних заняттях з англійської мови, а також свідчить про активну мотивацію студентів та їхню безпосередню участь у процесі навчання.

Таким чином, етап формування креативних здібностей студентів за рахунок інтерактивних методів навчання на практичних заняттях з англійської мови виявився ефективним і позитивно вплинув на розвиток творчих здібностей студентів експериментальної групи. Для перевірки надійності отриманих результатів ми використали Т-критерій Вілкоксона, що дозволяє статистично порівнювати показники, виміряні у двох різних умовах на одній і тій самій вибірці респондентів.

Суть цього методу полягає у порівнянні виражених змін у творчих показниках студентів за абсолютними величинами. На початковому етапі ми ранжували всі абсолютні значення змін, після чого сумували присвоєні ранги. Цей підхід дозволяє об'єктивно оцінити розвиток творчих здібностей студентів, порівнюючи результати констатуючого та формуючого етапів дослідження.

На наступному кроці всі відмічені зміни були проранжовані: меншим величинам відповідали менші ранги, більшим – більші. У результаті сумарна сума рангів склала 705, що підтверджує правильність виконаних розрахунків і відповідає теоретичній формулі для використання Т-критерію Вілкоксона. Завдяки такому підходу ми змогли об'єктивно зафіксувати динаміку розвитку творчих здібностей студентів протягом всього експериментального

періоду та підтвердити ефективність інтерактивних методів навчання у формуванні креативного потенціалу учнів експериментальної групи.

$$ER_i = \frac{N \cdot (N + 1)}{2} = \frac{37 \cdot (37 + 1)}{2} = 705 \quad (2.2)$$

Сума рангів складає імперичне значення критерія Т, і так $T_{\text{емп.}} = 210$.

По таблиці ми визначаємо критичне значення Т для $n = 37$, по формулі:

$$T_{\text{кр.}} = \begin{cases} 241 & p < 0,05 \\ 198 & p < 0,01 \end{cases} \quad (2.3)$$

Спробуємо візуально, за допомогою графіка, показати ступінь інтенсивності як негативних, так і позитивних змін у показниках кожного студента, який належить до експериментальної групи. Мета такого представлення – наочно продемонструвати динаміку змін у процесі навчання та порівняти стан студентів на початковому етапі впровадження інтерактивних методів та в кінці проведеного дослідження. На рисунку 2.4 відображено значення різниці ΔM для кожного студента та відповідний їм ранговий номер цієї різниці.

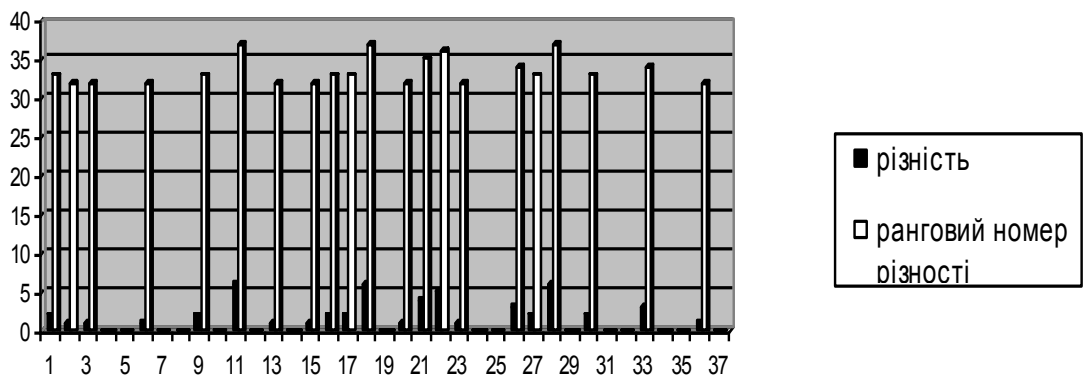

Рис. 2.4. Графічне представлення позитивних здви́гів в рангових значеннях.

Такий графічний підхід дозволяє не лише виявити загальні тенденції, але й оцінити індивідуальні зміни у результатах, що підкреслює ефективність застосованих інтерактивних методів у навчальному

Завдяки проведеній апробації результатів тестування та використанню статистичного методу визначення Т-критичного Вілкоксона ми отримали можливість обґрунтовано встановити, що запропонована методика справляє істотний вплив на розвиток творчого мислення студентів, які навчалися за програмою експериментальної групи. Такий підхід дозволяє кількісно оцінити рівень зміни творчих здібностей та порівняти їх динаміку до і після впровадження методики.

Для того, щоб провести об'єктивне порівняння рівня розвитку творчих здібностей між студентами експериментальної та контрольної груп, нами був здійснений тест на творчість, розроблений Т.Н. Биркун, який було проведено у двох групах на констатувальному етапі дослідження. Аналіз отриманих результатів показав, що на початковому етапі рівень розвитку творчих умінь та навичок студентів у обох групах був практично однаковим, що дозволяє стверджувати про репрезентативність та збалансованість експериментальних груп для подальшого дослідження.

На заключному етапі експерименту було повторно проведено тест на творчість за Т.Н. Биркун як у експериментальній, так і у контрольній групах. Це дало змогу оцінити, як систематичне виконання творчих завдань у рамках запропонованої методики вплинуло на формування та розвиток творчого мислення студентів. Особливу увагу було приділено порівнянню отриманих результатів із показниками контрольної групи, щоб визначити, чи спостерігаються статистично значущі відмінності у рівні розвитку творчих здібностей.

Отримані дані були узагальнені та представлені у вигляді відсоткових співвідношень у таблиці 2.10, що дозволяє наочно побачити ефективність запропонованої методики та її вплив на покращення творчих здібностей студентів у експериментальній групі порівняно з контрольною.

Таблиця 2.10

**Результати анкетування контрольної та експериментальної груп
на виявлення рівня творчих здібностей
(формулюючий етап дослідження)**

№ з/п	Креативні здібності	Експериментальна група	Контрольна група
1.	Творче мислення	80%	40%
2.	Допитливість	40%	40%
3.	Оригінальність	45%	30%
4.	Уява	40%	40%
5.	Інтуїція	25%	20%
6.	Почуття гумору	70%	60%
7.	Творче ставлення до професії	70%	50%

На основі проведеного опитування та аналізу отриманих даних ми дійшли висновку, що у студентів контрольної групи рівень розвитку креативних здібностей залишився майже на тому ж рівні, який спостерігався на початку експерименту. У той же час, студенти експериментальної групи продемонстрували помітне покращення – їхні результати зросли з 55% до 80%, що становить збільшення на 25%. Ці дані свідчать про позитивний вплив застосування спеціально розробленої методики на розвиток творчого потенціалу студентів.

Методика під назвою «Використання інтерактивних методів навчання АМ (англійської мови) на практичних заняттях у закладах вищої освіти» показала себе як ефективний інструмент не лише для формування комунікативної компетенції студентів, а й для стимулювання їхньої мотивації до навчання, розвитку креативного мислення та внутрішньої зацікавленості у вивченні дисципліни.

Досягнення цих результатів потребує науково обґрунтованого підходу, який забезпечує системність та послідовність навчальної діяльності. У нашій роботі запропоновані методи й техніки, що можуть застосовувати викладачі під час практичних занять. У підрозділі 2.2 надано приклади видів творчих

завдань та вправ, а також детальні інструкції щодо їх виконання, що дозволяє педагогам ефективно планувати навчальний процес та організовувати активну роботу студентів.

Наша методика передбачає систему комунікативних вправ, що включає також самостійну творчу діяльність студентів. Під час виконання таких завдань студенти вирішують конкретні проблеми і отримують конкретний кінцевий продукт. Приклади цих творчих завдань наведено у додатку Г. Такий підхід дозволяє розглядати творче мислення студентів окремо, як самостійну одиницю навчального процесу, у межах якої вони оволодівають знаннями, розвивають навички та вміння у конкретній тематичній сфері.

Для оцінки рівня креативності студентів ми застосовували низку тестів, розроблених відомими вітчизняними вченими, такими як Н.В. Вишняковська та Н.Т. Биркун. Завдяки апробації цих тестів ми змогли об'єктивно зафіксувати збільшення творчих здібностей студентів експериментальної групи.

Навчання англійської мови з використанням інтерактивних методів у ННІ «УПА» (філіал міста Артемівська) враховує специфіку даного закладу та вікові особливості першокурсників. У методиці виділяються три основні компоненти змісту навчання: лінгвістичний, соціокультурний та особистісний.

Основою ефективної методики є методична типологія застосування інтерактивних методів на практичних заняттях. Навчання за нашою методикою відбувається у чотири етапи: підготовчий, виконавчий, презентаційний та підсумковий. Кожен з етапів передбачає певні завдання та вправи, спрямовані на розвиток конкретних мовленнєвих умінь та креативних здібностей студентів.

На підготовчому етапі застосовуються вправи для планування ходу заняття, формування лексичних, граматичних та інтонаційних навичок. На виконавчому етапі студенти працюють над розвитком аудіювання, читання, письма та говоріння; організовують пошук письмової інформації; вчаться

складати анкети, проводити інтерв'ю та опитування; застосовують графічні способи викладення інформації; готують доповіді. На презентаційному етапі відбувається навчання усної презентації матеріалу та організація презентацій проєктів. На підсумковому етапі контролюється сформованість мовленнєвих навичок, оцінюється робота студентів та здійснюється підсумковий аналіз результатів.

Практичне застосування методики включає створення банку вправ, навчальної програми та контрольних завдань, що відповідають Державному стандарту вищої освіти України. Завдяки цьому студенти експериментальної групи демонструють високий рівень засвоєння лексики та мовних структур, що підтверджує ефективність запропонованого підходу.

Важливою перевагою інтерактивного навчання є стимулювання розвитку творчих здібностей. Використання тестів на креативність, таких як «Креативність» Н.Ф. Вишнякової та Н.Т. Биркун, дозволяє об'єктивно оцінити рівень творчого мислення студентів та підтвердити позитивну динаміку його зростання.

Методика формування особистісного творчого компоненту студентів ННІ «УПА» може застосовуватися і в інших закладах вищої освіти, що забезпечує підвищення внутрішньої мотивації, успішність засвоєння матеріалу та розвиток креативних здібностей.

Водночас під час апробації методики було виявлено певні недоліки: уповільнення темпу засвоєння матеріалу та складність виконання окремих творчих завдань. Ці аспекти потребують додаткового коригування та адаптації відповідно до рівня підготовки студентів та специфіки навчальної групи.

Таким чином, результати експериментального навчання свідчать про високу ефективність інтерактивної методики у формуванні особистісного творчого компоненту студентів та розвитку їхніх комунікативних і креативних компетенцій, що робить її цінним інструментом сучасної педагогічної практики.

Висновки до 2 розділу

Інтерактивні підходи до вивчення іноземних мов у вишах відкривають для студентів більше можливостей для реального спілкування, роботи в команді та розвитку вміння аргументувати власні позиції. Такі технології створюють середовище, у якому разом з освоєнням навчальної програми формуються важливі компетентності: уміння взаємодіяти в групі, комунікабельність та повага до інших учасників освітнього процесу. Співпраця проявляється у зміні моделей взаємодії між студентами, їх готовності активно включатися в роботу та підтримувати командну діяльність. Комунікативні вміння вдосконалюються завдяки розвитку власного стилю мовлення, подоланню мовних бар'єрів та вмінню вирішувати практичні завдання. Толерантність формується через здатність сприймати різні думки, що сприяє повноцінному спілкуванню в навчальних і професійних умовах.

Створена методика розвитку творчого потенціалу студентів ННІ «УІПА» під час вивчення курсу «Англійська мова» ґрунтується на мотиваційному підході й спрямована на активізацію творчості та участі в заняттях. Її ефективність перевіряли шляхом констатуючого та формувального етапів експерименту. На першому етапі визначили вихідний рівень підготовки та зацікавленості студентів, а на другому — вони виконували творчі вправи, брали участь у дискусіях і рольових ситуаціях, що сприяло їх активності та зростанню професійної мовної компетентності.

Застосування інтерактивних засобів на практичних уроках позитивно впливає на мовленнєвий розвиток студентів, адже вони починають використовувати англійську як справжній інструмент спілкування у фаховому середовищі. Такий підхід підвищує результативність занять, заохочує до пізнавальної діяльності та покращує взаємодію між викладачем і студентами. Крім того, це сприяє покращенню стосунків у групі й формуванню рис, важливих для професійної діяльності: самостійності,

ініціативності, дисциплінованості та творчості. Водночас студенти починають усвідомлено підтримувати власну мотивацію та прагнення до подальшого розвитку.

Рольові ігри та проєктні технології допомагають застосовувати мовні знання у ситуаціях, наближених до професійних. Наприклад, моделювання дзвінка до техпідтримки дає змогу практикувати необхідні мовні конструкції та тренувати вміння швидко реагувати в реальних умовах. Проєктна діяльність формує дослідницькі навички, креативність, уміння презентувати результати та працювати в команді, а також сприяє міждисциплінарним зв'язкам.

Метод «мереживна пилка» (джигсоу) допомагає організувати групову роботу так, щоб кожен студент опрацьовував певну частину матеріалу, а потім передавав знання іншим. Це розвиває критичне мислення, вміння структурувати інформацію та працювати разом. Інтерактиви на кшталт «шкали думок» чи «обери позицію» тренують аргументацію та вміння вести дискусію.

Використання мультимедійних ресурсів робить освітній процес гнучкішим і дозволяє враховувати індивідуальні потреби. Наприклад, програми для вивчення американського сленгу допомагають опановувати лексику у природних культурних контекстах, що підвищує інтерес до предмета. Країнознавчі матеріали сприяють розвитку міжкультурної компетентності, даючи студентам розуміння традицій, суспільних явищ та сучасних реалій англомовних країн.

Підсумковий аналіз експерименту показав, що така методика значно покращує рівень володіння англійською та стимулює розвиток креативності. Інтерактивні підходи посилюють мотивацію, сприяють формуванню ключових компетентностей — критичного мислення, гнучкої комунікації, уміння співпрацювати та творчо вирішувати завдання. Усе це забезпечує цілісний розвиток студентів і готує їх до професійної комунікації та подальшого навчання протягом життя.

ВИСНОВКИ

Сучасні заклади вищої освіти мають важливу місію: формувати національно свідому, інтелектуально розвинену та культурно зрілу молодь, здатну стати основою майбутньої еліти країни. Йдеться не лише про професійну підготовку, а й про створення умов, у яких студент може всебічно розвиватися, вчитися мислити самостійно та творчо, демонструвати ініціативу й брати активну участь у культурному житті. Відповідно до Концепції національного виховання, університети мають допомагати молодій людині розвивати навички критичного аналізу, нестандартного мислення та здатність вирішувати як професійні, так і суспільні завдання.

Європейська освітня інтеграція, державні програми розвитку освіти та швидкі соціальні зміни висувають нові вимоги до студентів. Суспільству дедалі більше потрібні креативні особистості, здатні адаптуватися до динамічних умов. Проте реформа системи освіти рухається повільно, і традиційні підходи, що домінують у навчальному процесі, не завжди стимулюють творчу активність молоді. Тому виникає необхідність спеціальних методів і педагогічних рішень, що розвиватимуть креативність студентів під час навчання.

Саме у ЗВО студенти здобувають професійні уміння, формують компетентності та накопичують досвід. Завданням вищої освіти є підготовка фахівця, який буде водночас морально зрілим, інтелектуально активним, фізично розвиненим і готовим відповідально працювати задля суспільства. Важливими складовими такої особистості є патріотизм, дисципліна, працьовитість і готовність діяти в інтересах громади.

Попри очевидну важливість теми творчого мислення, комплексних досліджень у цій сфері досі бракує. У літературі часто розділяють поняття творчості та креативності, не пов'язуючи їх у єдину педагогічну систему. Однак науковці, які вивчали розвиток творчого потенціалу студентів, підкреслюють: саме організація творчої діяльності сприяє зростанню

інтелектуальних можливостей, допомагає студенту прагнути постійного самовдосконалення та відповідає сучасним вимогам до фахівця.

Проведене дослідження дало змогу визначити структуру творчого мислення і запропонувати комплекс педагогічних умов, що допомагають його розвитку. До таких умов належать організаційні, психологічні та методичні чинники, які створюють сприятливе середовище для формування професійних та особистісних якостей студентів. Реалізація цих умов підсилює ефективність освітнього процесу й дозволяє молоді навчитися продукувати власні ідеї та знаходити нестандартні рішення.

Запропонована методика виділяє три ключові умови розвитку творчої активності студентів:

1. Формування внутрішньої мотивації до інтелектуальної та творчої роботи.
2. Побудова партнерської взаємодії між викладачем і студентами.
3. Використання творчих завдань під час занять, зокрема з англійської мови, що дає змогу поєднати мовну підготовку з професійними ситуаціями.

Рівень сформованості творчого мислення пропонується оцінювати за чотирма щаблями: від високого, де студент вільно створює нові ідеї, до низького, що характеризується здебільшого відтворенням готової інформації.

Для підвищення цих рівнів була розроблена система завдань, яка включає інтерактивні етапи, проблемні ситуації та поступове ускладнення матеріалу. Такий підхід мотивує студентів думати самостійно, шукати рішення та співпрацювати з групою. Комплексне застосування методики й педагогічних умов сприяє значному зростанню творчого потенціалу молоді.

Дослідження, проведене серед студентів ННІ Української інженерно-педагогічної академії, продемонструвало, що запропонований підхід покращує навчальну активність, розвиває креативність і підвищує інтерес до англійської мови. Водночас тема не вичерпана, і є потреба у подальших дослідженнях.

Перспективним напрямом є адаптація методики для студентів, що готуються працювати або навчатися за кордоном, оскільки в таких умовах потрібний ширший словниковий запас і здатність до творчої комунікації іноземною мовою. У глобальному світі, де англійська є ключовою мовою міжнародного спілкування, розвиток креативності стає важливою передумовою професійної конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Raymond Murphy. English Grammar in Use.– Cambridge: University Press, 1995.
2. Rivers W. Teaching foreign language skills – 2 nd. ed. – Chicago, London: The Univ. of Chicago press. – 1981
3. Бандурка О.М., В.О. Тюрина, О.І. Федоренко Основи педагогічної техніки. – Харків: вид. "ТИТУЛ", 2006.
4. Блейр Р.В. Технологія використання мовного портфеля у процесі навчання майбутніх вчителів. – М.: 2002.
5. Волкова Н.П. Педагогіка: посібник. К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 576 с.
6. Волощук І.С. Науково–педагогічні основи формування творчої особистості. – К.: Пед.думка, 1998. – 160 с.
7. Гінзбург М.П. Розвиток творчого мислення студентів вищих технічних навчальних закладів. Навчально–методичний посібник. – Одеса: видавець М.П.Черкасов, 2007. – 173 с.
8. Глосарій основних термінів професійної освіти і навчання / упоряд. Т. М. Десятов ; за заг. ред. Н. Г. Ничкало. К. : АртЕк, 2009. 192 с.
9. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця, 2008. 120 с.
10. Дидактика: навч.-метод. комплекс / [уклад. М. С. Гордійчук, О. Ю. Попова]. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2010. 168 с.
11. Дидактичні основи професійної освіти: підручник / О.Е.Коваленко, Н.О. Брюханова., Н.В. Божко, В.В. Белікова, В.Б.Бакатанова; за ред.. О.Е.Коваленко/ Укр. інж.-пед. акад. - .Харків: «Друкарня Мадрид», 2017. 238 с.
12. Дрозденко К.С. Загальна психологія в таблицях і схемах: навч. посібник / Катерина Семенівна Дрозденко. К.: ВД «Професіонал», 2004. 304 с.

13. Дубасенюк О.А. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : Моногр. / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвіцька, Н. Г. Сидочук, О. М. Спирін; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. Житомир : Вид-во ЖДУ ім.І.Франка, 2006. - 321 с.

14. Євдокимов В.І., Агапова Т.П., Гавриш І.В., Олійник Т.О. Педагогічний експеримент: Навч. посіб. для студ. пед. вузів / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків: «ОВС», 2001. 148 с.

15. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання: дидактичне проєктування: Підручник для студентів інж.-пед. спец. / О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, Н. В. Корольова. – Харків : УПА, 2019. 172 с.

16. Коваленко О. Е. Сучасний підхід до визначення та формування основних складових освітньої програми підготовки фахівців за спеціальністю 015 "Професійна освіта (за спеціалізаціями)" / О. Е. Коваленко, Д. В. Коваленко, Н. О. Брюханова, О. О. Мельниченко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. - 2017. - № 56-57. - С. 6-18. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2017_56-57_3.

17. Кожухова Т.В. Основи психолого-педагогічного дослідження: навч. посіб. / Кожухова Т.В., Кайдалова Л.Г., Шпалінський В.В. – Х.: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2002. 240 с.

18. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [під заг. ред. О.В.Овчарук]. К.: «К.І.С.», 2004. 112 с.

19. Косвяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. – К.: Вища школа, 1993.

20. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і доп. Х.: ОВС, 2002. 400 с.

21. Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 667 с.

22. Малафіїк І. В. Дидактика. Навчальний посібник / І. В. Малафіїк. К.: Кондор, 2009. 406 с.

23. Мартиненко С.М., Хоружа Л.Л. Загальна педагогіка: Навч. посіб. К.:МАУП, 2002. 176 с.
24. Мартинець Л. А. Сучасні моделі освіти: навч.-метод. посібник. – 2-е вид., доповн. та переробл. Донецьк, 2015. 102 с.
25. Методика викладання іноземних мов: Підручник Кол. Авторів під керівництвом С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002.
26. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. К., 2007. 656 с.
27. Морська Л.І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов. – К.: 2003.
28. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. № 1460 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти». – URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/015-Profosvita-bakalavr.pdf>
29. Наумов Б.М. Поліцентричний метод: перша педагогічна технологія цілісного розвитку особистості. – Харків: РВП «Оригінал», 1998. – 280 с.
30. Педагогіка. Практичний курс: підручник за кредитно-модульною технологією навчання для бакалаврів / Т.Ф. Бельчева, С.С. Ізбаш, П.В. Бельчев – Мелітополь: Видавництво Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, 2014. 304 с.
31. Педагогіка: [навчальний посібник / упоряд. Курлянд З.Н., Хмелюк Р.І., Яцій О.М.]. Харків: ТОВ «Одіссей», 2003. 352 с.
32. Писанко М.Л. Оволодіння англомовними стандартами комунікативної поведінки в усному та писемному мовленні. // К.: 2007.
33. Подосиннікова Г.І. Використання методів проєктів для формування професійно–педагогічної компетенції у студентів ВШ. – Київ: 2006.
34. Полат Є.С. Навчання іноземних мов у середній школі // Іноземні мови.–1999.

35. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37-38. С. 2004. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

36. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38-39. С. 380. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

37. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

38. Романовський О. Г. Зміст і сутність педагогічної діяльності: навч. посіб. / О. Г. Романовський, О. С. Пономарьов, С. М. Пазинич, та ін. Х.: НТУ «ХП», 2007. 228 с.

39. Сисоєва С.О. Кристопчук Т.Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: Підручник / С.О.Сисоєва, Т.Є.Кристопчук. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.

40. Теорія та методика професійної освіти : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін [та ін.] ; за ред. З. Н. Курлянд. К. :Знання, 2012. 390 с.

41. Терепищій С.О. Стандартизація вищої освіти (спроба філософського аналізу) : монографія. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. 197с.

42. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 528 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Тест «Творчість» Н.Т. Биркун

У порівнянні з IQ вивчення та розвиток творчості займають другорядне місце, і однією з причин цього є непередбачуваність. Творчий потенціал особистості може проявлятися у різних сферах діяльності (спорт, наука, техніка тощо), що створює серйозну проблему для вимірювання його показників, адже часто немає кореляції між цими сферами.

Проблеми, пов'язані з вимірюванням і визначенням рівня творчості, не можуть бути вирішені лише традиційними науковими методами і потребують нових підходів для практичної реалізації. Те саме стосується проблем, пов'язаних безпосередньо з розвитком творчих здібностей особистості. Однією з проблем визначення рівня творчості є те, що в сучасному суспільстві відбувся зсув у бік пріоритету спеціальних здібностей. Розвивати їх легше, ніж творчі здібності. Водночас слабе володіння професійними навичками є першим показником недостатньо розвиненого творчого потенціалу. У цій сфері важливо дотримуватися «золотої середини». Для цього розвиток творчого потенціалу має відбуватися через діяльність, яка вимагає творчого початку.

Нижче пропонується тест для визначення творчого потенціалу.

Тест на визначення творчого потенціалу
Виберіть один із запропонованих варіантів відповіді та позначте його:

1. Чи погоджуєтеся ви з тим, що навколишній світ можна покращити?
 - а) так;
 - б) ні, він і так достатньо гарний;
 - в) так, але лише частково.
2. Чи вважаєте ви, що самі можете брати участь у значних змінах у світі навколо вас?
 - а) так, у більшості випадків;
 - б) ні;
 - в) так, у деяких випадках.
3. Чи вважаєте ви, що деякі ваші ідеї могли б принести значний прогрес у тій сфері діяльності, в якій ви працюєте?
 - а) так;
 - б) так, за сприятливих обставин;
 - в) лише частково.
4. Чи вважаєте ви, що в майбутньому відіграватимете настільки важливу роль, що зможете щось принципово змінити?
 - а) так, обов'язково;
 - б) це малоймовірно;
 - в) можливо.

5. Коли ви вирішуєте щось зробити, чи думаєте ви, що зможете реалізувати задумане?
- а) так;
 - б) часто думаєте, що не зможете;
 - в) так, часто.
6. Чи відчуваєте ви бажання зайнятися справою, про яку абсолютно нічого не знаєте?
- а) так, невідоме приваблює;
 - б) невідоме вас не цікавить;
 - в) залежить від характеру справи.
7. Коли вам доводиться займатися незнайомою справою, чи прагнете ви досягти в ній досконалості?
- а) так;
 - б) задовольняєтеся тим, що вдалося;
 - в) так, але лише якщо вам це подобається.
8. Якщо справа, яка вас цікавить, потребує глибокої компетенції, чи хотіли б ви дізнатися про неї все?
- а) так;
 - б) ні, ви хочете вивчити лише основне;
 - в) ні, вас задовольнить поверхнєве знання.
9. Коли ви зазнаєте невдачі, ви:
- а) деякий час наполягаєте всупереч здоровому глузду;
 - б) залишаєте цю справу, розуміючи її нереальність;
 - в) продовжуєте робити свою справу навіть тоді, коли очевидно, що перешкоди непереборні.
10. Професію слід обирати, виходячи з:
- а) своїх можливостей і перспектив для себе;
 - б) стабільності, значущості, потреби суспільства в цій професії;
 - в) переваг, які вона забезпечить.
11. Подорожуючи, чи змогли б ви легко орієнтуватися на маршруті, який вже проходили?
- а) так;
 - б) ні, боїтеся заблукати;
 - в) так, але лише там, де місцевість сподобалась і запам'яталась.
12. Чи зможете ви відразу після розмови згадати все, що говорилося?
- а) так, без труднощів;
 - б) не все зможете пригадати;
 - в) запам'ятовуєте лише те, що вас цікавить.
13. Коли ви чуєте слово незнайомою мовою, чи зможете повторити його по складах, навіть не знаючи значення?
- а) так, без труднощів;
 - б) так, якщо слово легко запам'ятати;
 - в) повторите, але не зовсім правильно.
14. У вільний час ви надаєте перевагу:

а) залишатися наодинці і подумати;

б) бути в компанії;

в) без різниці, наодинці чи в компанії.

15. Ви займаєтеся якоюсь справою. Зупиняєтеся лише тоді, коли:

а) справа завершена і здається вам відмінно виконаною;

б) більш–менш задоволені;

в) ще не все вдалося зробити.

16. Коли ви самі:

а) любите мріяти про щось, навіть абстрактне;

б) будь–якою ціною намагаєтеся знайти конкретне заняття;

в) іноді мрієте, але про речі, пов'язані з роботою.

17. Коли якась ідея захоплює вас, ви розмірковуєте про неї:

а) незалежно від того, де ви перебуваєте;

б) лише наодинці;

в) лише там, де не надто шумно.

18. Коли ви відстоюєте ідею:

а) можете від неї відмовитися, якщо почуєте переконливі аргументи;

б) залишитеся при своїй думці, незалежно від аргументів;

в) змініте думку, якщо опір буде надто сильним.

Ключ до тесту:

Підрахуйте бали: відповідь «а» – 3 бали, «б» – 1 бал, «в» – 2 бали.

- 49 і більше балів: у вас значний творчий потенціал, що відкриває широкий вибір творчих можливостей. При практичному застосуванні ваших здібностей вам доступні найрізноманітніші форми творчості.

- 24–48 балів: у вас нормальний творчий потенціал. Ви володієте якостями для творчості, але існують проблеми, які гальмують процес. Ваш потенціал дозволить вам проявляти себе творчо, якщо ви цього захочете.

- 23 і менше балів: ваш творчий потенціал, на жаль, невеликий. Можливо, ви просто недооцінили свої здібності. Відсутність віри в себе може змусити думати, що ви зовсім не здатні до творчості. Позбавтеся цього переконання, і проблема буде вирішена.

Пояснення до тесту:

- Питання 1, 6, 7, 8 – межі допитливості;
- Питання 2, 3, 4, 5 – віра в себе;
- Питання 9, 15 – наполегливість;
- Питання 10 – амбіційність;
- Питання 12, 13 – слухова пам'ять;
- Питання 11 – зорова пам'ять;
- Питання 14 – прагнення бути незалежним;
- Питання 16, 17 – здатність до абстрагування;
- Питання 18 – ступінь зосередженості.

Додаток Б КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Translate the following text into Ukrainian

Contract.

Please find enclosed a copy of our letter to the bank, requesting payment.

We trust that you will receive the goods safely.

To assist you in checking the invoice, we have indicated each item shown on the invoices, in accordance with the position of the item in the Contract Appendix.

Please note that we have arranged for Smith & Co to supply you with item 08 on page 11 of the Appendix (the spare parts you requested) at the price originally quoted by them for this item. You will also find that some items have been supplied in slightly increased quantities to conform with standard package quantities. We trust that this will be, acceptable to you. In all cases where this has happened, the unit price of the item has remained firm.

As to the second consignment scheduled for October, we are hopeful that we will have it available during the first half of October. Therefore we would like to remind you that we expect your specialists to arrive at the Smith & Co premises in the first week of October to inspect the goods and to sign the Release Note for Shipment. If everything goes well we would estimate that the last unit could be shipped to your location near London in the second half of November or early December.

We are looking forward to your yearly reply,

Yours faithfully, Managing Director

Translate into English

1. Він не любить марно витратити час. 2. Вони припинили продавати товар у кредит. 3. Ми зацікавлені у проведенні попередніх випробувань. 4. Ми маємо великі труднощі з фрахтуванням тоннажу. 5. За обставин, що склалися, ми заперечуємо, щоб ви переказували гроші у другому кварталі. 6. Замість того щоб переказати всю суму, вони переказали тільки 50 % від суми. 7. Вони уникають закупівлі товарів на умовах СІФ.

Завдання 2

Translate the following text into Ukrainian

Re: Contract...

We wish to inform you that in accordance with the Guarantee Clause of the above Contract we are improving the design of the Oxygen Analyzer to incorporate the latest achievements which have become known to ourselves.

The improvements will entail the use of improved valves (item 303 of the Specification) for which we can extend the guarantee period by two months. In other words the guarantee for the valves will be 8 months from the date of delivery.

We would like to assure you that the valves will be packed with extra care to safeguard the sealed packages and shipped to the site, where they can be used

during the commissioning period and in the commercial operation of the Plant during the guarantee period.

Supply the correct form of the verbs

1. We now (to pack) such goods into containers more and more often. 2. I think the consignment (to pack) by now. 3. They now (to pack) Unit M-3 in the assembly shop. 4. They (to correct) the defects now and tomorrow another test will be made. 5. Now we always (to install) such equipment with the help of our personnel. 6. As far as I know they (to carry out) loading now. 7. The plant (to reach) the desired capacity by now. 8. The vessel (to place under loading) by now.

Завдання 3

Translate the following text into Ukrainian

The US congress, the lawmaking arm of the federal government, consists of two houses: the House of Representatives and the Senate. Any congressman in either house, or the president, may initiate new legislation.

The proposed legislation, or bill, is first introduced in the House of Representatives, then referred to one of the standing committees, which organizes hearings on it and may approve, amend or shelve the draft. If the committee passes the bill, it is considered by the House of Representatives as a whole. If passed there, it goes to the Senate for a familiar sequence of committee hearings and general debate.

In cases of disagreement, the House of Representatives and the Senate confer together. Once passed by the Senate as a whole, the bill has to be examined by two more standing committees The Committee on House Administration and the Senate Committee on Rules and Administration – and is then signed by the speaker of (he House and by the president of the senate.

Finally, it must be signed by the president, who has the right to veto it. If the president vetoes the bill, it can still become a law – but only if it is passed by two-thirds majority in both houses of Congress.

Match each word or expression on the left with the correct definition on the right

- a) witness b) cross-examine c) witness box d) evidence
- e) defense 1) allege
- 1) everything witnesses say in court: facts, etc
- 2) where witnesses stand in court
- 3) someone who sees a crime or an accident
- 4) ask all witnesses involved in a case questions
- 5) to say something happened though the fact hasn't been proved yet

Додаток В

Навчальна програма з дисципліни «Англійська мова».

1. Вступ

Докорінні зміни в економічній, політичній та соціальних сферах життя, мета та пріоритетні напрямки, закладені в Національній доктрині розвитку освіти України, вимагають вдосконалення існуючої системи підготовки, створення можливості вільного вибору до набуття освіти, здійснення навчання студентів.

Важливою передумовою для особистих та ділових контактів фахівців різних професій іншомовних країн світу є знання мов міжнаціонального спілкування. Тому формування особистості такого фахівця слід починати ще з першого курсу, навчаючи його специфіки ділового мовлення представників основних професій різних галузей виробництва та соціальної сфери.

Англійська мова є однією з найважливіших мов міжнаціональних відносин більшості країн світу. Виходячи з цього, розроблена програма для немовних ЗВО „Ділова англійська мова." Ця програма ґрунтується на базі Державних освітніх стандартів з іноземних мов.

Вона сприяє розвитку вищої освіти при вивченні іноземних мов і не обмежує самостійності та творчої ініціативи педагога, передбачає гнучкість у відборі та розподілі навчального матеріалу відповідно до потреб учня та обраних засобів навчання (навчально–методичні комплекси , аудіо–відео–матеріали тощо).

2. Рівні володіння іноземною мовою при вивченні курсу "Ділова англійська мова "

Випускники цього курсу повинні вміти продемонструвати :

- здатність ефективно використовувати іноземну мову як з метою спілкування в реальних життєвих ситуаціях, так з метою здобуття та розвитку знань;
- знання основних синтаксичних, граматичних закономірностей іноземної мови;
- уміння розв'язати комунікативні завдання з урахуванням соціокультурних і соціолінгвістичних аспектів спілкування;
- здатність використовувати навчальний досвід, набутий при проходженні курсу, для подальшої самостійної роботи з метою самовдосконалення в галузі обраної майбутньої професії .

3. Принципи програми " Ділова англійська мова "

Основними принципами програми є:

- комунікативна спрямованість;
- особиста орієнтація ;
- автономія учня;
- взаємопов'язане (інтегроване) навчання видів мовленнєвої діяльності. (аудіювання, говоріння, читання та письма).

4. Цілі навчання програми "Ділова англійська мова "

Навчання діловій англійській мові передбачає практичне опанування студентами основами ділового спілкування в усних та письмових формах в типових ситуаціях: знайомство, бесіда по телефону, влаштування на роботу, ділова зустріч, замовлення квитка та номера в готелі, ресторан, магазин, у лікаря, ведення ділових переговорів, обговорення та підписання контракту тощо.

Оволодіння студентами іншомовним спілкуванням передбачає формування у них певного рівня комунікативної компетенції:

- уміння здійснювати усне спілкування в типових ділових ситуаціях;
- уміння розуміти на слух зміст висловлювань та автентичних текстів;
- уміння читати і розуміти автентичні тексти з характеристикою побуту та ділового життя у іншомовних країнах;
- уміння вести ділове листування на англійській мові;
- уміння враховувати культурні особливості, правила вербальної та невербальної поведінки в типових ситуаціях спілкування;
- здатність керувати мовленням та структурувати його за допомогою тематичної організації, зв'язності, логічної організації;
- уміння вибирати ефективні стратегії для розв'язання комунікативних завдань.

5. Обґрунтування змісту програми "Ділова англійська мова "

Кінцевою метою програми є розвиток здібностей та здатності студентів користуватися іноземною мовою для досягнення комунікативних цілей в сферах міжособистісного та ділового спілкування.

Принципи відбору змісту.

Зміст відбирається на таких засадах :

- **поступове зростання складності:** складність зростатиме поступово;
- **мотивація:** пріоритет у виборі й послідовності віддаватиметься тим темам, які відповідають змісту курсу та потребам студентів;
- **потенціал вивчення мови:** зміст програми не тільки задовольняє загальні освітні потреби студентів, а й дає змогу сформувати міцну базу для подальшого самовдосконалення і використання мови у професійній сфері майбутньої обраної професії;
- **поняття, функції та функціональні показники:** сфери спілкування передбачають практику студентів в оперуванні різноманітними поняттями та певними мовними функціями.

Ця програма може бути використана викладачами англійської мови при організації навчання за спеціалізацією "Ділова англійська мова", курсів за вибором та додаткових занять з англійської мови для усіх типів загальноосвітніх закладів.

Таблиця В.1

Мовленнєва компетенція

На кінець 1 року навчання студенти повинні уміти:

Говоріння		Читання	Письмо
Монологічне	Діалогічне		
Обговорювати теми, що становлять загальний інтерес, висловлювати свої переконання, думку, згоду або незгоду. Наводити стислі приклади до плану чи ідеї. Обсяг виловлювань – до 20 фраз.	Вступати в бесіду на знайомі теми, підтримувати бесіду, відстоюючи свої погляди. Здійснювати більшість мовленнєвих контактів під час подорожі Україною та за кордоном, підготовки до неї чи поселення. Знаходити та передавати інформацію, отримувати додаткову, вміти реагувати на інформацію. Обсяг виловлювань – до 11 реплік.	Розуміти основний зміст текстів різного жанру і стилю (особистий лист, публіцистичні статті, реклами. Надписи та об'яви), диференціювати основну та другорядну інформацію, узагальнювати отриману, переглянути текст з метою пошуку потрібної інформації, використовувати довідковий матеріал. Обсяг – 2000 знаків	Писати ділового листа, листа–запросу, листа–пропозиції, резюме, листа–подяку, заповнювати анкету, формуляр з основними відомостями про себе.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН "АНГЛІЙСЬКА ДІЛОВА МОВА"**I. Граматика: морфологія і синтаксис****II. Розмовні теми**

Менеджмент організацій (Enterprise and Office Managment)

Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності (Management of International Trade)

Правознавство (Legal Science)

Бухгалтерський облік і аудит (Bookkeeping and Auditing Account)

Кадровий менеджмент (Personnel Management)

Маркетинг. Економіка і управління збутом (Marketing. Economics and Distribution Management)

Фінанси (Finance)

Банківська справа (Banking)

Психологія (Psychology)
Політологія (Polithology)

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ "АНГЛІЙСЬКА ДІЛОВА МОВА"

Граматика

Морфологія

1. Іменник. Множина. Вираження належності за допомогою присвійного відмінка іменників. Артиклі та прикметники як показники іменника.
2. Прикметник. Ступені порівняння прикметників.
3. Числівник. Кількісні та порядкові.
4. Займенники: особові, присвійні, вказівні, неозначені та заперечні.
5. Відмінювання дієслів to be, to have у Present, Past & Future Indefinite, наказовий спосіб та його заперечна форма.
6. Дієслово. Видо-часові форми дієслова:
 - **Simple (Indefinite) – Present, Past, Future.**
 - **Perfect – Present, Past, Future.**
 - **Progressive (Continuous) – Present, Past, Future** у дійсному та пасивному станах (**Active Voice, Passive Voice**).
 Особливості перекладу речень у пасивному стані.
7. Умовний спосіб (Subjunctive I, Subjunctive II) Переклад речень в умовному способі.
8. Прості не особові форми дієслова (Non-finite forms of the verb): інфінітив (the Infinitive), дієприкметник теперішнього часу (the Participle I – Present Participle), дієприкметник минулого часу (the Participle II – Past Participle) у функціях означення та обставини. Герундій (the Gerund). Порівняння герундія і віддієслівного іменника. Порівняння герундія і дієприкметника теперішнього часу (залежно від виконуваних у реченні функцій).
9. **Модальні дієслова: can, could, may, might, shall, should, will, would, must, ought to.**
10. Основні способи словотворення. Інтернаціональні слова.

Синтаксис

1. Просте поширене речення. Прямий порядок слів розповідного та спонукального речень у стверджувальній та заперечній формах.
Зворотний порядок слів питального речення. Зворот there is/are.
2. Підрядні речення – додаткові, обставинні речення часу й умови.
Узгодження часів у складнопідрядних реченнях.

II. Розмовні теми

Тема 1. Менеджмент організації (Enterprise and Office Management)

Концепції менеджменту (Concepts of Management).
Структура організацій (Organizational Structure).

Рівні менеджменту (Levels of Management).

Прийняття рішення. (Decision Making).

Планування (Planning).

Управління (Directing).

Види лідерства (Leadership Styles).

Тема 2. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) ***(Management of International Trade)***

Структура ринку (Structure of the Market)

Зовнішньоекономічна політика держави (International Economic Policy of the Country).

Цілі і стратегії зовнішньої економічної політики (Targets and Strategies of International Economic Policy)

Створення структур на зовнішньому ринку (Setting up Trade on the International Market).

Міжнародні корпорації (International Corporations).

Міжнародна реклама (International Advertising).

Конкуренція на ринку (Market Competition).

Вибір ринку і знаходження покупця (Choosing Target Markets and finding Customers).

Тема 3. Правознавство (Legal Science)

Комерційне і трудове право (Commercial and Industrial Law). Юридична система США (the American Legal System). Контракти, порушення контрактів (Contracts, Breach of Contracts).

Операції з нерухомістю (Property Transactions).

Банкрутство (Bankruptcy).

Сучасні федеральні податки (Current Federal Taxes).

Тема 4. Бухгалтерський облік і аудит (Bookkeeping and Auditing Account)

Бухгалтерія (Bookkeeping).

Облік (Accounting).

Аудит (Audit).

Звіт про прибутки (Revenue Account).

Тема 5. Кадровий менеджмент (Personnel Management)

Управління трудовими ресурсами (Human Resource Management).

Планування трудових ресурсів (Human Resource Planning).

Прогнозування (Forecasting).

Підбір кандидатів та приймання на роботу (Recruiting and Selecting New Employees).

Взаємовідносини керівника та підлеглих (Manager–Employee Relationship),

Працевлаштування (Applying for a Job).

Складання резюме (Resume).

Тема 6. Маркетинг. Економіка і управління збутом ***(Marketing. Economics and Distribution Management)***

Маркетинг (Marketing).

Аналіз ринку (Market Analysis).

Стратегія маркетингу і типи ринків (Marketing Strategy and Types of Markets).

Ціноутворення (Pricing).

Реклама (Advertising).

Торгові марки і торгові знаки (Trademarks and Product Brands).

Тема 7. Фінанси (Finance)

Товарно–грошовий ринок (Commodity and Money Markets).

Бюджет (Budget).

Валютний ринок (Currency Market).

Загальний ринок (Common Market).

Державні витрати у Великій Британії (National Expenditure in Great Britain).

Грошова політика Великої Британії (Monetary Policy in Great Britain).

Національний дохід (National Income).

Лондон і фінанси (London and Finance).

Банківська система України (Ukraine's Banking System).

Роль ЄБРР під час переходу України до ринкової економіки (The Role of EBRD in Ukraine's transition).

Тема 8. Банківська справа (Banking)

Гроші (Money).

Види рахунків (Accounts).

Обмін валют (Currency Exchange).

Кредитні картки (Credit Cards).

Організаційна структура банку (Bank Organization).

Депозитні вклади (Depositing Money with a Bank).

Звернення до банку за кредитом (Application for Loans).

Види платежів (Methods of Payments).

Тема 9. Психологія (Psychology)

Розділи психології (Areas of Psychology).

Відмінності в інтелекті (Differences in Intelligence).

Зміни в поведінці (Behavioral Changes). Вікові відмінності (Differences with Age).

Пам'ять (Memory).

Тема 10. Політологія (Political Science)

Політичний устрій країни (Political Institutions).

Політичні партії (Political Parties).

Політичне лідерство (Political Leadership).

Конфлікти і їх регулювання (Conflict Regulation).

Політичне прогнозування (Political Forecasts).

Взаємовідносини з урядом і місцевою владою (Relations with government and local bodies). Лобіювання (Lobbying).

Додаток Г

Творчі завдання

«Грошові системи»

I Warm up

1 Look at the photos and describe them. Then answer the questions.

1 What do you think is Important for these people?

- To have Lots of money/a good job/ a big car
- To be healthy/in Love/with my family/with my friends
- To help other people

2 What is important for you? Why? Example The most important thing for me is to be healthy.

2 Listen and match the speakers with the people in the photos (A–D).

Complete the sentences with the Key Words in the correct form. Use each verb only once.

KEY WORDS: Money, borrow, collect, earn, lend, lose, make, need, save, spend, win

1 In a casino you can _____ or money very easily!

2 If you money, you can ask a friend to you some or you can _____ some from a bank.

3 His company a lot of _____ money and so he salary.

4 She is careful with money – she doesn't very much. She _____ €80 a week.

5 At the moment she _____ money for charity.

II Sad Millionaires

1 Look at the photo. Would you like to be a millionaire? Why or why not? Tell the class.

Before you start

Does a lot of money REALLY make you happy?

Sally Burgess tries to answer the million-dollar question.

Mark Larsen won over nine million pounds on the lottery two years ago. At first, life was fantastic and Mark had some fun – he spent a lot of money on a big new house and five new cars. Then the problems

5 started. Some friends began to ask him for money. He had a lot of arguments with his wife and they divorced. Now he says, I haven't got any friends and I feel lonely. Life was better when I didn't have much money.'

10 Many people think that money brings happiness. However, according to Professor Michael Argyle. this is not true. In Britain, we are richer but unhappier than fifty years ago. The USA is the richest country in the world but Americans are not the happiest people in the world.

Professor Argyle has found that very poor people and very rich people are unhappier than those in between. For example, very poor people in the developing world live in overcrowded houses without any running

20 water and with no electricity. However, there are also many millionaires with personal problems. A lot of young people who get rich very quickly are at risk.

Because of this, a few young millionaires are changing their lifestyles. Richard Cross, a multi-millionaire computer analyst from California, is an example. His house shows no signs of his wealth. There is a small garden and there are only two cars parked outside his house. 'I want my kids to live a normal life,' says Richard.

So what can make us happy? According to Professor Argyle, you should have one close relationship and some close friends. You should do a little sport and have a lot of contact with other people. Other people make you happy, not money!

2 Read the article. Are the statements below true (T) or false (F)?

- 1 Mark Larsen was happier when he was poorer.
 - 2 British people are happier than in the past.
 - 3 Millionaires and very poor people are often unhappy.
 - 4 Richard Cross has not got much money.
 - 5 It's a good thing to have friends.
 - 6 A Lot of money makes you very happy.
3. Match the words to make phrases from the article.
4. Make your own sentences with the phrases.

III Presentation

4 Add more words from the article to the table.

uncountable nouns	money
countable nouns in the singular	country
countable nouns in the plural	friends

5 Find the words below in the article. Which do we use in front of uncountable nouns and which in front of plural countable nouns? Complete the chart. Some words can appear in front of both.

any, a few, a little, a Lot of, many, much, no, some

Complete the rules with words and phrases from the List above.

- a We use _____ and only with uncountable nouns.
- b We use _____ and _____ only with plural nouns.
- c We use _____ and _____ with uncountable and plural nouns.

6 Translate these sentences into your Language.

- 1 There is a small garden.
- 2 There are only two old cars parked outside.

IV Practice

7 Complete this interview with Paula McGinty, a millionaire. Underline the correct word in the brackets.

Journalist How 1 (much/many) houses have you got?

Ms McGinty Well, I haven't got 2(much/many). I've only got 3(a few/a Little) – one in Monaco, one in Paris, one in New York and a castle in Scotland.

Journalist Are there 4(some/any) things in the world that you haven't got?

Ms McGinty Actually, there are 5(no/some) things I haven't got. I need 6(some/any) furniture for my Scottish castle. It's difficult to find.

Journalist How 7(many/much) money have you got exactly?

Ms McGinty Well, that's a difficult question. I'm a busy woman. I've got 8(no/some) time to count it.

Journalist Do you think people with (a Lot of/many) money are happier than poor people?

Ms McGinty No, I don't. 10(Any/Some) rich people I know are miserable. Other people I know, with only 11(a few/a little) money are often a Lot happier. But I'm happy because I've got 12(a little/a lot of) friends.

8 Complete the dialogue with a few or a little.

Tim I'm having a party to celebrate moving in but I'm a bit short of money. Can I borrow 1 things?

Ann Sure. What do you need?

Tim I'm making a cake and I need 2 eggs and 3 milk. I could also do with " _____ help.

Ann I'd be happy to help you. I've had _____ experience in cooking and I can bring the eggs and milk.

9 Look at the photo of the millionaire's home above. Use these phrases to describe the room.

There are no/some/a few/a lot of

There aren't many/any

There is a lot of/a little

There isn't much/a

10 **Personalization** Write about things in your life that make you happy. Use a lot of, a few, a little, some, any, no, many, much. Consider these things:

friends, time, sport, books, problems, films, money, parties, work, duties

Example: I haven't got many friends but I've got a few really good ones. I spend a lot of time reading

In pairs, talk about the things that make your Life happy.

V Money Matters

Before you start

1 Match five Key Words with things in the photos.

Use the Mini-dictionary to help you.

KEY WORDS: Shops, bank account, cash (coin/note), cheque book, credit card, discount, guarantee, Loan, price, savings account, special offer

Now find the correct Key Word for each definition (1-5).

1 money you borrow (e.g. from a bank)

2 a reduction in the usual price

3 an agreement with a bank to keep your money

4 an account where you keep money to save

5 a written promise to repair or replace a machine

Vocabulary: Multi-part Verbs (5)

2 Check the meaning of the multi-part verbs in bold below in the Mini-dictionary. Then answer the questionnaire.

How Good Are You With money?

1 When you get a present of money, what do you do?

a spend it

b put it into my bank

c account keep it at home

2 When you want to buy something expensive, what do you do?

a save up for it

b borrow money from my mum or dad arrange a bank loan

3 Imagine that a rich relative opens a savings account for you with €1,000 in it. What do you do?

a put more money into the account

b give the money away to a charity

c take the money out and spend it

4 When you want to buy something (e.g. a CD player), which of these things do you do?

a buy the first one you see

b ask a friend for advice

c shop around and look for special offers.

5 Do you ever ask for a discount when you are shopping?

a yes, I always do

b no, never

c sometimes

3 Work in pairs. Ask and answer the questions.

Then turn your book upside down to find out how good with money your partner is. Tell the class.

Example Olga's not very good with money! She should be more careful with her money.

VI Listening

4 Read the questions about shopping in the UK and try to guess the answers. Then listen and check there may be more than one correct answer.

1 Where can you ask about special offers?

a in some shops b in no shops c in most shops

2 What things can you try to get a discount for?

a food b a car c electrical, goods

3 How do people usually pay when they spend a lot?

a by credit card b with/in cash c by cheque

5 Your Culture What are the differences between shopping in your Country and shopping in the UK?

6 Look at the photo of the girl in the shop. Listen to the Conversation. Which things (1–6) does she do?

1 asks for information about phones

2 asks about the guarantee

3 asks to pay by cheque

4 pays in cash

5 asks for a discount

6 pays by credit card

How good with money is she?

7 Complete the Function File with these words.

come with, good model, sign here, in white, for cash, special offers, have a
took at, easy to use, accept, reduced, includes, other models, too, enough

9 Work in pairs. Practice the dialogue in Exercise 8 with the objects below.

Pay attention to intonation. Take turns to be the customer.

- a calculator (30)
- a CD player (f 80)
- a hairdryer (130)
- a Laptop computer (fl,200)
- a mobile phone (f60)

10 Work in pairs. Act out the dialogue below. Use the Key Words to help you.

KEY WORDS: Products disadvantages: too big/small/expensive, not big/small enough, the wrong colour advantages: attractive design, easy to use, popular, reliable Listen to the conversation in Exercise 6 and check your answers.

8 Pronunciation Listen and repeat the first part of the conversation in the shop. The underlined phrases have a rising intonation. This sounds polite in English.

Man Good morning. Can I help you?

Girl No, thanks. I'm just looking. Excuse me? How much is that phone, please?

Man This One? It's £90.

Girl Can I have a look at it, please?

Man Sure.

VII Speaking

VIII John Steinbeck

Before you start

1 Read about John Steinbeck and answer these questions.

1 What kind of people did Steinbeck write about?

2 What experience did he have of their Lives?

3 In what period did Steinbeck write a Lot of his most famous novels?

Reading and Listening

C) 2 Read and Listen to the story. Order these sentences.

Example 1 = h

a One of the hunters thought there was a dangerous animal. He shot and killed the baby.

b Kino tried to sell the pearl in the town but all the dealers offered a low price.

c Somebody burnt down their house and they had to hide.

- d They left the town and started to walk to the capital.
- e Later that day, while he was diving, Kino found an enormous pearl.
- f Kino had no money so the doctor refused to treat his baby.
- g Some men attacked Kino and he killed one of them with a knife.
- h One day, a scorpion stung Kino's baby, so he took the baby to the doctor.
- i In the end, Kino threw the pearl back into the sea.
- j Some hunters followed Kino and Juana into the mountains.

3 Read the story again and answer these questions.

- 1 Why did the doctor refuse to treat their baby?
- 2 Why did he visit them later that day?
- 3 Why did people try to get into Kino and Juana's house?
- 4 Why was Kino unhappy with the price the dealers offered him?
- 5 Why did he decide to go to the capital?
- 6 Why did the hunters follow them?
- 7 Why did Kino and Juana throw the pearl back into the sea?
- 4 Which statements (a–d) do you think is the best moral to the story? Give

your reasons.

- a Money only brings unhappiness.
- b Poor people can never win.
- c Society is very unfair.
- d We should not exploit the sea.

Vocabulary: Multi-part Verbs (6)

5 Complete the sentences with the correct preposition: about (x2), around, for, through, to

- 1 Kino and Juana talked _____ their future.
- 2 The people heard _____
- 3 The news spread _____ the town.
- 4 The doctor Looked _____ the house.
- 5 The dealers all worked _____
- 6 They wanted to get _____ the capital.

Pearl

Kino was a poor pearl diver. One day, a scorpion stung his baby, so he took the baby to the doctor. But Kino didn't have any money. He only had some very poor quality pearls. The doctor didn't want to treat the baby, so the doctor's servant lied to Kino: 'The doctor has gone out. Later that day, Kino went diving for pearls he was diving, he saw a very large oyster. He swam down and down and picked up the oyster. Then he came to the surface. He took his knife and opened the shell of the oyster. Inside, there was an enormous, beautiful pearl – the greatest pearl in the world. Kino and his wife Juana were very happy.

Now they would have enough money to educate their son and maybe buy new clothes and even a rifle. The news of the pearl spread through the town very quickly. That evening, lots of neighbors came to their house and they talked about what Kino and Juana could do with the money.

The doctor and his servant also came to the house, because they had heard about the pearl. The doctor made Kino and Juana afraid about the scorpion sting. He gave the baby medicine, which he said would save him.

The doctor looked around the house, because he knew that they had hidden the pearl somewhere. In the middle of the night, while Kino and his family were sleeping, Kino suddenly heard noise. Someone was trying to get the pearl! In the darkness, Kino jumped up with his knife but someone hit him on the head and ran away. The next morning he took the pearl to the pearl dealers in the main square of the town. There were many dealers but they all worked for one man and they always gave the divers the lowest possible price for their pearls. Kino went to different dealers but they all said that the pearl was too big and ugly and that it wasn't worth more than 1,500 pesos.

Kino was very angry. He decided to get to the capital city because he knew that the pearl was very valuable. But that night someone attacked him outside his house. Juana said that the pearl was evil and that it was going to destroy them. She tried to throw the pearl into the sea but Kino stopped her. Soon afterwards, he was attacked in the darkness by a group of men. He defended himself with his knife and killed one of the men. Kino and Juana knew that they had to get away from the town but someone had made a hole in the bottom of their canoe so they couldn't go by sea. When they went back to their house, they found it in flames so they hid in Kino's brother's house. When night came, Juana and Kino started to walk towards the mountains with their baby. Kino was still determined to get to the capital and sell the pearl and kept making plans about the future. During the day, they found a place to hide. They were resting when they saw that three hunters were following them. They hid and stayed very quiet until the three hunters had gone past. Then they ran to the mountains. High in the mountains, they found a stream and a waterfall. They drank water and then decided to hide in one of the caves under the waterfall. That evening, the hunters arrived and camped next to the waterfall. Juana couldn't keep the baby quiet so Kino decided to go down and try to kill the men. He was just about to attack them when the hunters heard the baby. They thought that it was a dangerous animal. A man fired his rifle just as Kino attacked. Kino then took the man's rifle and killed him and the other two men. But suddenly everything went very quiet and Kino knew that something was wrong. He went back to the cave. The baby was dead! He had been hit by the first rifle shot. Kino and Juana walked back to the town carrying the body of their dead baby. They walked slowly. The people came out to meet them but they ignored everybody. They walked towards the sea. Kino took out the pearl. It was grey and ugly, and in the pearl he could see evil faces. He offered the pearl to Juana but she said softly, 'No, you.' Kino took the pearl and threw it into the water. It dropped to the bottom and settled near some plants. A crab climbed over it and covered it with sand. The pearl disappeared.

Close your texts. What can you remember?

Take turns to describe actions in the story.

Who did them?

Example

A This person didn't want to treat the baby because his father was poor.

B The doctor.

IX Language Problem Solving

Комплекс інтерактивних ігор з вивчення чи повторення граматики англійської мови.

Introduction: Using games

The advantages of using games. Many experienced textbook and methodology manuals writers have argued that games are not just time-filling activities but have "a great educational value. W. R. Lee holds that most language games make learners use the language instead of thinking about learning the correct forms. He also says that games should be treated as central not peripheral to the foreign language teaching program. A similar opinion is expressed by Richard–Amato, who believes games to be fun but warns against overlooking their pedagogical value, particularly in foreign language teaching. There are many advantages of using games. "Games can lower anxiety, thus making the acquisition of input more likely" (Richard–Amato). They are highly motivating and entertaining, and they can give shy students more opportunity to express their opinions and feelings (Hansen). They also enable learners to acquire new experiences within a foreign language which are not always possible during a typical lesson. Furthermore, to quote Richard–Amato, they, "add diversion to the regular classroom activities", break the ice, "but also they are used to introduce new ideas". In the easy, relaxed atmosphere which is created by using games, students remember things faster and better. Furthermore, games are a good way of practicing language, for they provide a model of what learners will use the language for in real life in the future.

Games encourage, entertain, teach, and promote fluency. If not for any of these reasons, they should be used just because they help students see beauty in a foreign language and not just problems.

Choosing appropriate games. There are many factors to consider while discussing games, one of which is appropriacy. Teachers should be very careful about choosing games if they want to– make them, profitable for the learning process. If games are to bring desired results, they must correspond to either the student's level, or age, or to the material that is to be introduced or practiced. Not all games are appropriate for all students irrespective of their age. Different age groups require various topics, materials, and modes of games. For example, children benefit most from games which require moving around, imitating a model, competing between groups and the like. Furthermore, structural games that practice or reinforce a certain grammatical aspect of language have to relate to students' abilities and prior knowledge. Games become difficult when the task or the topic is unsuitable or outside the student's experience. Another factor influencing the choice of a game is its length and the time necessary for its completion. Many games have a time limit, but a teacher can either allocate

more or less time depending on the students' level, the number of people in a group, or the knowledge of the rules of a game, etc.

When to use games. Games are often used as short warm-up activities or when there is some time left at the end of a lesson. Yet, a game "should not be regarded as a marginal activity filling in odd moments when the teacher and class have nothing better to do". Games ought to be at the heart of teaching foreign languages. Actually, games could be used at all stages of the lesson, provided that they are suitable and carefully chosen. At different stages of the lesson, the teacher's aims connected with a game may vary:

1. Presentation. Provide a good model making its meaning clear;
2. Controlled practice. Elicit good imitation of new language and appropriate responses;
3. Communicative practice. Give students a chance to use the language.

Games also lend themselves well to revision exercises helping learners recall material in a pleasant, entertaining way. Many progressive Ukrainian teachers nowadays agree that even if games resulted only in noise and entertained students, they are still worth paying attention to and implementing in the classroom since they motivate learners, promote communicative competence, and generate fluency.

1. Speed

Objectives: Learning to use collocations with wide, narrow, and broad.

Level: Intermediate to advanced **Time:** 15–20 minutes

Materials: Three cards, with wide on one, narrow on the second and broad on the third

Preparation

Prepare three large cards with wide on one, narrow on the second and broad on the third.

In class

1. Clear as much space as you can in your classroom so that students have access to all the walls and ask two students to act as secretaries at the board. Stick each of your card on one of the other three walls of the room. Ask the rest of the students to gather in the middle of the space.

2. Tell the students that you're going to read out sentences with a word missing. If they think that the right word for that sentence is wide they should rush over and touch the wide card. If they think the word should be narrow or broad they touch the respective card instead. Tell them that in some cases there are two right answers (they choose either).

3. Tell the secretaries at the board to write down the correct versions of the sentences in full as the game progresses.

4. Read out the first gapped sentence and have the students rush to what they think is the appropriate wall; Give the correct versions and make sure it goes up in the board. Continue with the second sentence, etc.

5. At the end of the strenuous part ask the students to take down the sentences in their books. A relief from running! (If the students want a challenge they should get a partner and together write down as many sentences as they remember with their backs to the board before turning round to complete their notes. Or else have their partner to dictate the sentences with a gap for them to try to complete.)

Sentences to read out

They used a ... angled lens *Wide*

He looked at her with a ... *Broad*
smile

The socialists won by *Narrow/*

a... margin *broad*

She is very ... minded *Broad/*
narrow

He speaks the language *Broad*
with a... London accent

You were wrong what you *Wide* said was ... of the mark

You had a ... escape *Narrow*

Of course they're ... open *Wide*
to criticism

They went down the *Narrow* canal in a...boat

She opened her eyes ... *Wide*

The news was broadcast *Wide*
nation...

The path was three meters ... *Wide*

The light was so bright *Narrowed* that she ... her eyes

Variation

You can play this game with many sets of grammar exponents:

- Forms of the article; a, the and zero article
- Prepositions

2. Spot the differences

Objectives: Going through common mistakes

Level: Elementary **Time:** 20–30 minutes

Materials: One copy of Late-comer A and Late-comer B for each student

This activity can be adapted for use with all levels

In class

1. Pair the students and give them the two texts. Ask them to spot all the differences they can between them. Tell them that there may be more than one pair of differences per pair of parallel sentences. Tell them one item in each pair of alternatives is correct.

2. They are to choose the correct form from each pair.

3. Ask them to dictate the correct text to you at the board. Write down exactly what they say so students have a chance to correct each other both in terms

of grammar and in terms of their pronunciation. If a student pronounces 'dis woman' for 'this woman' then write up the wrong version. Only write it correctly when the student pronounces it right. Your task in this exercise is to allow the students to try out their hypotheses about sound and grammar without putting them right too soon and so reducing their energy and blocking their learning. Being too kind can be cognitively unkind.

Variation

To make this exercise more oral, pair the students and ask them to sit facing each other. Give Late-comer A to one student and Late-comer B to the other in each pair. They then have to do very detailed listening to each other's texts.

3. Achievements

Objectives: Learning to use By + time-phrases. Past Perfect

Level: Low intermediate

Time: 20–30 minutes

Materials: Set of prepared sentences

This activity also works well with: Present Perfect + yet, like doing, like having done, and modals

Preparation

1. Think of your achievements in the period of your life that corresponds to the average age of your class. If you're teaching seventeen-year-olds, pick your first seventeen years. Also think of a few of the times when you were slow to achieve. Write the sentences about yourself like these:

By the age of six I had learnt to read. I still hadn't learnt to ride a bike by then.

I had got over my fear of water by the time I was eight. By the time I was nine I had got the hang of riding a bike by thirteen. I had read a mass of books. I'd got over my fear of the dark by around ten.

2. Write ten to twelve sentences using the patterns above. If you're working in an environment that is anti-boasting then pick achievements that do not make you stand out.

3. Your class will relate well to sentences that tell them something new about you, as much as you feel comfortable telling them. Communication works best when it's for real.

In class

1. Ask the students to have two different colored pens ready. Tell them you're going to dictate sentences about yourself. They're to take down the sentences that are also true for them in one color and the sentences that are not true about them in another color.

2. Put the students in fours to explain to each other which of your sentences were also true of their lives.

3. Run a quick question and answer session round the groups e.g. 'At what age did you learn to ski/ dance/ sing/ play table tennis, etc?'

'I'd learnt to ski by seven'.

4. Ask each student to write a couple of fresh sentences about things achieved by a certain date/time and come up and write them on board. Wait till the board is full, without correcting what they're putting up. Now point silently at problem sentences and get the students to correct them.

Variation

You can use the above activity for any areas of grammar you want if personalize. You might write sentences about:

- Things you haven't got round to doing (Present Perfect + yet)
- Things you like having done for you versus things you like doing for yourself
- Things you ought to do and feel you can't do (the whole modal area is easily treated within this frame)

4. Reported advice

Objectives: Modals and modals reported

Level: Elementary to intermediate

Time: 15–20 minutes

Materials: None

In class

1. Divide your class into two groups: 'problem people' and 'advice-givers'.
2. Ask the 'problem people' to each think up a minor problem they have and are willing to talk about.
3. Arm the 'advice-givers' with these suggestion forms:
You could... You should... You might as well...
You might... You ought to... You might try...ing...
4. Gets the class moving round the room. Tell each 'problem person' to pair off with an 'advice-giver'. The 'problem person' explains her problem and the other two bits of advice using the grammar suggested. Each 'problem person' now moves to another 'advice-giver'. The 'problem people' get advice from five or six 'advice-givers'

5. Call class back into the plenary. Ask some of the 'problem people' to state their problem and report to the whole group the best and the worst piece of advice they were of, naming the advice-giver e.g. 'Juan was telling me I should give her up'. 'Jane suggested I ought to get a girlfriend of hers to talk to her for me'.

Variation

If you have a classroom with space that allows it, form the students into two concentric circles, the outer one facing in and the inner one facing out. All the inner circle students are 'advice-givers' and all the outer circle students are 'problem people'. After each round, the outer circle people move round three places. This is much more cohesive than the above.

5. Picture the past

Objectives: Past Simple, Past perfect, Future-in-the-Past

Level: Lower intermediate **Time:** 20–40 minutes **Materials:** None

In class

1. Ask three students to come out and help you demonstrate the exercise. Draw a picture on the board of something interesting you have done. Do not speak about it. Student A then writes a Past Simple sentence about it. Student B writes about what had already happened before the picture action and student C about something that was going to happen, using the appropriate grammar.

I got up at eight a.m.

I've just got off the bus I'm going to work today

2. Put the students in fours. Each draws a picture of a real past action of theirs. They pass their picture silently to a neighbor in the foursome who adds a past tense sentence. Pass the picture again and each adds a Past Perfect sentence. They pass again and each adds I was going to sentence. All this is done in silence with you going round helping and correcting.

6. Two-word verbs

Objectives: Compound verbs

Level: Upper intermediate to advanced

Time: 40–50 minutes

Materials: One Mixed-up verb sheet per pair of students. The Jumbled sentences on a large separate piece of card

In class

1. Pair the students and ask them to match the verbs on the mixed-up verb sheet you give them. Tell them to use dictionaries and to call you over. Be everywhere at once.

Mixed-up verb sheet

Please match words from column 1 with words from column 2 to form correct compound verbs.

Key to the first group of verbs: To back-comb/ to cross-reference/ to ghost-write/ to soft-soap/ to blow-dry/ to double-cross/ to ill-treat/ to spin-dry

Key to the second group of verbs: To cold-shoulder/ to double-glaze/ to pooh-pooh/ to spoon-feed/ to court-martial/ to dry-clean/ to proof-read/ to stage-manage

Key to the third group of verbs To frog-match/ to wrong-foot/ to toilet-train/ to tape-record/ to short-change/ to rubber-stamp/ to force-feed/ to field test/ to cross-question/ to cross-examine/ to cross-check

2. Ask them to take a clean sheet of paper and a pen or pencil suitable for drawing. Tell them you're going to give them a few phrases to illustrate. They're to draw a situation that brings out the meaning of the phrases. Here are the phrases – do not give them more than 30 seconds per drawing (they will groan):

To toilet-train a child

To soft-soap a superior

To force-feed an anorexic

To court-martial a soldier

To back–comb a person's hair

To cross–examine a witness

To spin–dry your clothes

To cold–shoulder a friend

3. Give them time to compare their drawings. The drawings often make misunderstanding manifest.

4. Split the class into teams of four. Tell them you're going to show them Jumbled sentences (see below) and their task will be to shout out the un jumbled sentence. The first team to shout out a correct sentence gets a point.

Jumbled sentences

Will still can you and it dry retain its spin shape

You can spin–dry it and it will still retain its shape

Cold him we shouldered first at At first we cold–shouldered him Our ill ancestors treated they They ill–treated our ancestors Clean it don't dry

Додаток Д

Контрольні завдання

PRODUCT DEVELOPMENT AND PLANNING

Text

The number of new products coming into the market of western countries every year is overwhelming. A lot of these products are not new, but **adaptations**. It means that these products are not new, they are existing items to which a **modification** has been made. Only few products are really original or **innovations**. For instance, a clock television is an adaptation, but TV-set itself, the refrigerator – each was an innovation. A great number of innovations and adaptations are designed, produced and marketed by small businesses. Very often a new product is formed on the basis of new business. Sometimes there is a patent to make the business more successful. But it happens very often that market research hasn't been done carefully.

Even in case **larger scale producers** do more research and testing there is no sure success. A **promising new product** may be also robbed of success by **unreasonable prices**, **inadequate** promotion and poor selling methods. Generally, less than one fifth of all new products turn out to be profitable.

ACTIVE VOCABULARY

product development – развитие производства

large scale producer – крупный производитель

adaptation – что-либо переделанное, приспособленное

promising product – перспективный продукт, товар

modification – модификация, видоизменение

unreasonable price – неразумная цена

innovation – нововведение, новшество

inadequate – недостаточный, не соответствующий требованиям

patent – патент

COMPREHENSION QUESTIONS

1. How can you explain the term "adaptation"?
2. What is an innovation?
3. Give your own examples of innovations and adaptations.
4. Why are many innovations and adaptations manufactured and marketed by small businesses?
5. Why is it so important to obtain a patent?
6. Why does the failure of a new product take place?

VOCABULARY PRACTICE

Exercise 1.

Choose the necessary word and put it in the sentence

(adaptation, innovation, inadequate, patent, failure, success, unreasonable).

1. Though market research tries to predict the trends, there is no sure...
2. This product isn't original, it is an
3. ... office receives applications from many young inventors.
4. If the price is ..., the product won't be sold out.

5. A clock–television is an adaptation but the television itself is an....
6. If a sure ... is stopped, money and time can be saved.
7. They failed because of ... promotion campaign.

VOCABULARY PRACTICE

Exercise 1.

Change the sentences according to the model.

Model: We must fulfill complete testing.

Complete testing must be fulfilled.

1. They must expand the line.
2. You could apply for a patent.
3. They should work out the details.
4. I must develop a new trend.
5. We should design a line of clock–television.
6. You should start market research.

Exercise 2.

Answer the questions.

1. Why is it so important for a producer to apply for a patent?
2. How much time does it usually take for a new product to catch on?
3. What is a big selling point of the items which you produce?
4. In what way can a consumer surprise the producer?
5. Would you like to produce something original or an adaptation? Explain

why.

Exercise 3.

Translate into English.

- Цей продукт – модифікація старого.
- Дрібні виробники випускають велику кількість товарів.
- Вам необхідно отримати патент на виробництво цього товару.
- Ретельне дослідження ринку необхідне, щоб гарантувати успіх.
- Знадобиться п'ять років, щоб ваш продукт здобув визнання.
- Вимикаючий пристрій з таймером – саме те, що привабить споживача.
- Потрібно завершити всі дослідження, перш ніж ми почнемо продавати наш продукт.
- Нам необхідно розширити лінію.

Exercise 4.

Speak about product development of your business. Ask your colleague how he would plan product development.

GRAMMAR EXERCISES

Exercise 1.

Make the sentences negative.

Model: I will have the drawings prepared very soon.

I won't have the drawings prepared very soon.

1. It will take much time to catch on.
2. I am sure this thing will be the biggest selling point.
3. They will run a good advertising company.
4. They will make a new modification of electronic watch.

5. This price will be inadequate.

Exercise 2.

Put four questions of different types to each sentence
(general, special, alternative, disjunctive).

Model: They will influence the consumer to buy their automobiles.

- a) Will they influence the consumer to buy their automobiles?
- b) Who will influence the consumer to buy their automobiles?
- c) They will influence the consumer to buy their automobiles, won't they?
- d) Will they influence the consumer to buy their automobiles or other goods?

- 1. Their products will be available in every shop.
- 2. The company will start their promotion campaign very soon.
- 3. Our bank will make a loan to this corporation.
- 4. They will need a lawyer to form their business.
- 5. I will consult my partner.

Exercise 3.

Supply the correct prepositions or adverbs where necessary.

- 1. Which platform does the train start ... ?
- 2. Which platform is the train to arrive ...?
- 3. The train is due to arrive ... Manchester ... 4.20.
- 4. The train is due to arrive ... 20 minutes.
- 5. This train stops ... every small station.
- 6. You can go ... London ... an overnight train.
- 7. There is no sleeping accommodation ... this train.
- 8. Don't get ... the train, it stops ... this station ... three minutes.

Exercise 4.

Choose and use many, much.

- 1. There is ... furniture in my sitting-room but there are not ... things in my bedroom.
- 2. We sell ... equipment to different countries of the world. ... foreign companies are interested in buying our machines.
- 3. We have received ... information on the model AB pump from the Sellers lately.
- 4. There are always... dishes on the menu at the Dnipro restaurant.

Exercise 5.

Supply the articles where necessary.

... process of ... studies is based on ... independent work. Each student is provided with ... curriculums and training methodical plans, schedules of ... independent work and ... qualification characteristics where ... designation of specialist is defined in ... detail. ... methods of remote training adopted at our university, following ... example of our colleges, substantially differ from ... traditional methods of ... education. ... given methods are also convenient because one should not come to ... Academy by all means to attend ... training meetings and sessions.

Додаток Ж

Тест на «Творчість», (опитувальник) за Н.Ф. Вишяковою

Тест «Творчість» дозволяє виявити рівень творчих схильностей особистості й побудувати психологічний креативний профіль, рефлексуючи креативний компонент образу «Я–реальний» і уявлення про образ «Я–ідеальний». Порівняння двох образів креативності «Я–реальний» й «Я–ідеальний» визначити творчий резерв і потенціал особистості.

Пропонується оцінити особистісні якості відповідаючи на запитання тесту. Уважно прочитайте питання при позитивній відповіді на питання поставте знак “+” при негативному поставте знак “–” у графу «Я–реальний» й «Я–ідеальний». Довго над відповіддю не замислюйтесь, тому що перша відповідь імпульсивна і зазвичай правильна. Будьте щирі! Опитувальник наведено у таблиці Ж.1.

Таблиця Ж.1

Опитувальник тесту на творчість.

№		Зміст запитання	«Я–реальний»	«Я–ідеальний»
1	М	Чи замислюєтесь ви які причини заставляють вас створювати щось нове?		
2	Д	Чи бувають у вас неприємності через власну цікавість?		
3	О	Чи виникає у вас бажання оригінально вдосконалити гарну річ?		
4	У	Чи мрієте ви набути визнання, створивши що–небудь соціально нове?		
5	І	У ситуаціях розвитку ви довіряєте інтуїції?		
6	Е	Ви вважаєте, що в конфліктних ситуаціях можна уникнути емоційних переживань?		
7	Г	Чи відповідаєте ви жартом, якщо вас розіграють?		
8	И	Якщо виникала потреба, чи поміняєте ви роботу на більш оплачувану, але менш творчу?		
9	М	Чи продумаєте ви наслідки прийнятого вами рішення?		
10	Д	Пізнання нового перестане бути цікавим для вас, якщо воно пов’язано з ризиком?		
11	О	Чи доводилось вам вдало використовувати речі не за їх призначенням?		
12	У	Чи буває так, коли ви розповідаєте про якийсь справжній випадок, то вдаєтесь до вигаданих подробиць?		
13	І	В екстремальних ситуаціях ви частіше прибігаєте до голосу розуму, ніж до інтуїції?		
14	Е	Чи дає вам емоційне задоволення процес творчої діяльності?		

15	Г	Чи любите ви жартувати й сміятися над собою?		
16	П	Чи винаходили ви що–небудь нове у сфері діяльності, яка вас цікавить?		
17	М	Чи стомлює вас робота котра вимагає творчого мислення в нестандартних ситуаціях?		
18	Д	Чи відзначають навколишні те, що ви в усе вникаєте?		
19	О	Чи є рідким ваше захоплення?		
20	У	Чи буває так, що у вас виникають незвичайні образи, пов'язані з реальними подіями?		
21	І	Ви іноді передбачуєте, хто дзвонить вам по телефону, ще не знявши трубку?		
22	Е	Чи байдужі ви до негативних проявів емоції чужих дітей?		
23	Г	Чи смієтесь ви над своїми невдачами?		
24	П	Відвідували б ви заради нових знань спеціальні заняття, навіть якщо це пов'язано з незручностями?		
25	М	Чи досить для вас дрібної деталі, натяку на проблеми, щоб захопитися її розробкою?		
26	Д	На філософські дитячі запитання чи знайшли ви відповіді в дитячому віці?		
27	О	Чи відчуваєте ви втрату інтересу до оригінальних, ризикованих пропозицій ваших партнерів по роботі?		
28	У	Чи уявляєте ви фантазуючи зараз, як би ви жили в іншому місті або в іншому столітті?		
29	І	Чи важко вам передбачити наслідки майбутніх подій?		
30	Е	Ви почуваєте емоційний підйом і натхнення на початку нової справи?		
31	Г	Чи буває так, що ви заздалегідь готували жарт або жартівливі історії з метою розвеселити компанію?		
32	П	Чи стомлюють вас несподіванки у професійній діяльності, що вимагають нових виходів із ситуації, що створилася?		
33	М	Ви продумуєте варіанти рішення важких проблем, перш ніж зробите вибір найбільш продуктивного?		
34	Д	Коли ви довго не пізнаєте нове, чи мучить вас почуття незадоволеності?		
35	О	Ви любите роботу, що вимагає кмітливості, навіть якщо вона пов'язана із труднощами реалізації?		
36	У	Зіштовхуючись із незвичайними проблемами, ви передбачаєте шляхи їх вирішення?		
37	І	Чи снівся вам коли–небудь сон, що пророчив події котрі потім відбулися?		
38	Е	Чи співчуваєте ви людям, які не досягли бажаного результату у творчості?		

39	Г	Чи використовуєте ви гумор для виходу зі скрутної ситуації?		
40	П	Ви вибрали професію з урахуванням ваших творчих здібностей?		
41	М	Вам важко продумати багато негативних наслідків конфліктної ситуації?		
42	Д	Чи зможете ви ризикнути кар'єрою заради пізнання нового?		
43	О	Чи будете ви займатися створенням чогось незвичайного, якщо це пов'язано з якимись труднощами?		
44	У	Вам важко уявити незнайоме місце, до якого ви прагнете потрапити?		
45	І	Чи траплялось так, що ви згадали про людину з якою давно не зустрічалися, а потім раптом зненацька він зателефонував або написав вам листа?		
46	Е	Чи співчуваєте ви обманутій людині?		
47	Г	Чи буває так, що ви самі придумуєте анекдоти і смішні історії?		
48	П	Якщо ви втратите можливості працювати, то життя для вас втратить інтерес?		
49	М	Чи ґрунтовно ви продумуєте всі етапи своєї творчої діяльності?		
50	Д	Чи хочеться вам часом розібрати річ для того, щоб довідатися як вона працює?		
51	О	Ви імпровізуєте у процесі реалізації вже розробленого плану дії?		
52	У	Ви складаєте казки дітям?		
53	І	Чи буває так, що ви за якихось незрозумілих причин не довіряєте деяким людям?		
54	Е	Ви схильні сильно переживати, якщо вас обдурили?		
55	Г	Чи дратує вас жарт, виражений у формі іронії?		
56	П	Чи думаєте ви, які таємні причини сховані у творчій діяльності людини?		
57	М	Чи цікавить вас, як живуть сусіди?		
58	Д	Чи надаєте ви перевагу спілкуванню з людьми з незвичайними поглядами?		
59	О	Чи надаєте ви перевагу ви спілкуванню з людьми з незвичайними поглядами?		
60	У	Чи фантазуєте ви коли-небудь про те, що можна було б зробити одержавши спадщину?		
61	І	Вам важко визначити характер людини з першого погляду?		
62	Е	Ви співчуваєте злидням інших людей?		
63	Г	Чи вважають вас навколишні дотепною людиною?		
64	П	У вашій професійній творчості було багато невдач?		

65	М	Ви думаєте про причини успіхів і невдач своєї творчої діяльності?		
66	Д	Якщо ви зустрічаєте нове слово, то довідуєтесь про його значення у довідниках?		
67	О	Чи цікавлять вас люди, які дотримуються тільки традиційних поглядів на життя?		
68	У	Чи пишете ви вірші?		
69	І	Дивлячись на знайому людину, вам важко вгадати як складеться його життя?		
70	Е	Ви рідко виражаєте свої емоції при вуличних скандалах?		
71	Г	Чи важко вам з гумором вийти зі скрутної ситуації?		
72	П	Чи можете ви у своїй роботі піти на ризик, якщо шанси на успіх не гарантовані?		
73	М	Чи вірогідно ви відновлюєте за випадковими деталями та явищами цілісний результат?		
74	Д	Чи намагалися ви простежити генеалогічне древо життя?		
75	О	Як би ваші знайомі знали про що ви мрієте, то вважали вас диваком?		
76	У	Вам важко уявити себе в старості?		
77	І	Чи буває так, що ви не хочете йти на зустріч із незнайомою людиною через інтуїтивне занепокоєння?		
78	Е	Спостерігаючи драматичну подію в житті людей, чи відчуваєте ви, що таке відбувалося й з вами?		
79	Г	Чи поділяєте ви перевагу комедії перед всіма іншими жанрами?		
80	П	Чи обов'язково творчість повинна супроводжувати професійну діяльність?		

Обробка результатів. Якщо відповідь на питання тесту збігається з ключем тесту, то за це питання присуджується 1 бал, якщо ні – бал не зараховується.

Ключ до питань тесту – Творче мислення

№ Пит.	1	9	17	25	33	41	49	57	65	73
Ключ	+	+	–	+	+	–	+	+	+	–